

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı

**FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ TÜKENMİŞLİK
DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Bülent KILINÇ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hilmi ERTEN

Elazığ-2018

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Matematik ve Fen Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı
Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı

Bülent KILINÇ 'ın Dr. Öğretim Üyesi Hilmi ERTEN danışmanlığında hazırlamış olduğu "Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 05.11.2018 tarih ve 48668769/108 sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından 23.11.2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda yüksek lisans tezi oy birliği ile başarılı sayılmıştır.

Jüri Üyeleri:

İmza

1. Dr. Öğretim Üyesi Hilmi ERTEN (Danışman) :
2. Dr. Öğretim Üyesi Ömer YILAYAZ :
3. Dr. Öğretim Üyesi Didem KARAKAYA CİRİT :

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulununtarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğrt. Üyesi Hilmi ERTEN danışmanlığında hazırlamış olduğum " Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi " adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

(imza)

Bülent KILINÇ

24./12./2018

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda yanımda olan ve yardımlarını benden esirgemeyen hocam Dr. Öğr. Üyesi Hilmi ERTEN'e, ayrıca tezde benden desteğini esirgemeyip yardımcı olan İnönü Üniversitesi'ndeki dostum Arş. Gr. Metin KIRBAÇ, Ahmet Karakaş ve daima yanımda olan aileme teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Bülent KILINÇ

Elazığ, 2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Bülent KILINÇ

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı

Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı

Elazığ-2018, Sayfa:XII-60

Bu araştırmanın amacı “Fen Bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelemektir.” Bu amaç kapsamında Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet, yaş, kıdem, haftalık ders saati, medeni durum ve görev yeri değişkenlerine göre ortaya konulması hedeflenmiştir.

Fen Bilimleri öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesini konu alan bu çalışma, nicel yöntemli olup; ilişkisel araştırma türlerinden nedensel karşılaştırma modeli ve korelasyonel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini, Bitlis ili Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı bulunan okullarda görev yapmakta olan 239 Fen Bilimleri öğretmeni oluşturmaktadır. Bu çalışmada uygun örneklem belirleme yöntemi ile örneklem alınma yoluna gidilmiş olup 158 Fen Bilimleri öğretmenine ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında kullanılan Maslach ve Jackson tarafından 1981 yılında geliştirilmiştir. Ölçek Türkçe’ye 1992 yılında Ergin tarafından uyarlanmıştır. Tükenmişlik ölçeği 3 boyuttan ve 22 maddeden oluşmaktadır. Envanterin orijinali 7’li likert ölçekli iken Ergin’nin (1992) uyarlaması ile 5’li likert ölçekli hale çevrilmiştir.

Ölçeğin değerlendirmesi Şu Şekildedir: Hiçbir zaman, çok nadir, bazen, çoğu zaman, her zaman.

Araştırma bulguları neticesinde Fen Bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin; cinsiyet, yaş, kıdem, haftalık ders saati, medeni durum ve görev yeri değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen veriler frekans testi, bağımsız gruplar T testi, Tek yönlü ANOVA ve basit doğrusal korelasyon analizlerine tabi tutulmuştur. Analizler toplam 158 ölçüm üzerinden analizler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fen Bilimleri Öğretmeni, Tükenmişlik, Ortaokul

ABSTRACT

Master Thesis

Investigation of Vocational Burnout Levels of Science Teachers in Terms of Some Variables

Bülent KILINÇ

Firat University

Institute of Educational Sciences

Department of Mathematics and Natural Sciences Education

Department of Science Education

Elazığ, 2018, Page: XII-60

The aim of this study is to investigate the burnout levels of science teachers in terms of some variables. Within the scope of this aim, it is aimed to determine burnout levels of science teachers according to gender, age, seniority, weekly course hours, marital status and place of duty.

This study, which focuses on the examination of the levels of occupational burnout of science teachers in terms of some variables, is quantitative. causal comparison model and correlative screening model were used.

The universe of the study is composed of 239 science teachers working in the schools affiliated to the Directorate of National Education in Bitlis province. In this research, sampling was made with the appropriate sampling method and 158 science teachers were reached.

Used in the context of research developed by Maslach and Jackson in 1981. The scale was adapted into Turkish by Ergin in 1992. Burnout scale consists of 3 dimensions and 22 items. While the original of the inventory was 7-point Likert scale, it was converted into 5-point Likert scale with the adaptation of Ergin (1992). The evaluation of the scale is as follows: Never, very rarely, sometimes, often, always.

As a result of the research findings, the burnout levels of Science teachers; gender, age, seniority, weekly course hours, marital status and place of duty did not show a significant difference.

The data obtained were subjected to frequency test, independent groups T test, one way ANOVA and simple linear correlation analysis. Analyzes were made from a total of 158 measurements.

Keywords: Science Teacher, Burnout, Secondary School

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	I
BEYANNAME	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar LİSTESİ	XI
EKLER LİSTESİ.....	XII

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

1.1. Problem	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sayıtlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	4

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.1.1. Mesleki Tükenmişlik Kavramı	6
2.1.1.1. Tükenmişliğin Ortaya Çıkışı	7
2.1.2. Mesleki Tükenmişliğin Boyutları	7
2.1.3. Mesleki Tükenmişliğin Nedenleri	8

2.1.3.1. Bireysel Tükenmişlik Etmenleri	9
2.1.3.1.1. Cinsiyet	9
2.1.3.1.3. Kıdem	10
2.1.3.1.4. Medeni Durum	10
2.1.4. Mesleki Tükenmişlik Belirtileri	11
2.1.4.1. Tükenmişliğin Belirtileri	11
2.1.4.1.1. Fiziksel Belirtiler	12
2.1.4.1.2. Davranışsal Belirtiler	12
2.1.4.1.3. Psikolojik/Ruhsal Belirtiler	12
2.1.5. Mesleki Tükenmişliğin Sonuçları	13
2.1.6. Tükenmişlikle Başa Çıkma Yolları	14
2.1.7. Eğitim Örgütlerinde Tükenmişlik.....	15
2.1.8. Maslach Tükenmişlik Modeli	17
2.1.8.1. Duygusal Tükenme	18
2.1.8. 2. Duyarsızlaşma	18
2.1.8.3. Kişisel Başarı (Kişisel Yeterlilik)	19
2.2. İlgili Araştırmalar	19
2.2.1. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	19
2.2.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	28
3.2. Evren ve Örneklem	28
3.3. Veri Toplanması	29
3.4. Veri Toplama Araçları	30

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	30
3.4.2. Maslach Tükenmişlik Envanteri (Maslach Burnout Inventory, MBI)	30
3.5. Verilerin Analizi.....	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR VE YORUM

4.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum.....	33
4.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	34
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	34
4.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	35
4.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	36
4.6. Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	36
4.7. Yedinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum	37

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç ve Tartışma	38
5.2.Öneriler	42
5.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler	42
5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler	42
KAYNAKÇA.....	43
EKLER	55
ÖZGEÇMİŞ	60

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Örneklemeye İlişkin Betimsel İstatistikler	29
Tablo 2. Maslach Tükenmişlik Envanteri Beşli Dereceleme Ölçeğinin Puanlanmasına Ait Sonuçlar	31
Tablo 3. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve Boyutlarının Betimsel İstatistik Sonuçları	33
Tablo 4. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin T Testi Sonuçları	34
Tablo 5. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Yaş Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları	35
Tablo 6. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Kıdem Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları	35
Tablo 7. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Haftalık Ders Saati Değişkenine İlişkin Pearson Korelasyon Sonuçları	36
Tablo 8. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Medeni Durum Değişkenine İlişkin T Testi Sonuçları	37
Tablo 9. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Görev Yeri Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları	37

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Etik Kurul Kararı	55
Ek 2: MEB İzin Belgesi	56
Ek 3: Veri Toplama Aracı	57
EK 4: Turnitin Raporu	59

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Günümüz toplumlarının gereksinimlerini karşılamak için iç içe geçmiş mekanizmalar bulunmaktadır. Bu mekanizmaların düzenli çalışması şarttır. Bir eksiklik doğduğunda her mekanizma diğerlerini de etkiler ve kurulmuş olan düzen bozulmuş olacaktır. Eğitim sektörü de bunlardan biridir. Eğitimin düzenli işlemesi demek diğer mekanizmaların da düzenli çalışmasına bir engel teşkil etmemek demektir. Her mekanizmayı da oluşturan öğeler mevcuttur. Eğitim için bu öğelerin bazılarını şöyle sıralayabiliriz: Okul, öğretmen, öğrenci, veli, eğitim sistem. Bu öğelerin düzenli çalışmasıyla eğitim sisteminin düzenli çalışması anlamına gelmektedir. Burada öğretmeni ele alacak olursak, birçok etmeden etkilenebilecek ve eğitim sistemini etkileyebilecek önemli bir öğedir.

İnsanları etkileyen hastalıklardan birisi de ruhsal hastalıklardır. Öğretmenlik mesleği; ruhsal hastalıklara tutunma, bunun etkisi ile de yaşantılarının bu olumsuzluktan bir şekilde etkilenmesine açık bir meslektir. Öğrenciyle çatışma, okulla aile arasında oluşabilecek bir çatışma, sınıfı yönetememe, kalabalık olan sınıflardan etkilenme, koşullarda oluşacak olumsuzluklar, rehberliğin yetersiz olması, ailelerdeki eğitimsizlik, eğitim üzerindeki siyasi baskılar, ödüllendirmenin olmaması ve takdir edilmeme, kararlarda söz hakkının azlığı, öğretmenliğin hak ettiği kadar takdir edilmemesi, işlerin çok olması, evrak işinin fazlalığı, terfideki sıkıntı, ücretsiz olarak düşük maaş gibi sebeplerden dolayı farklı mesleklere göre öğretmenler daha yüksek stres yaşayabilirler (Baysal, 1995). Öğretmenlerdeki stres sadece bunlarla kalmayıp aynı zamanda farklı etmenlerden de etkilenebilir. Zamanın hızlı bir şekilde değişimi ile öğrenci profil ve huyları değişmekte; farklı problemler eklenmektedir. Zamanla değişen teknolojiye ayak uydurabilecek öğrenciler yetişirken sorunlarda doğar. Öğretmen sadece ders anlatıcısı ve derste yönlendirici vasfı ile kalmayıp aynı zamanda okulla aile arasında bir köprü görevi de görmektedir. Öğretmen sınıftaki işlerini sürdürürken aynı zamanda okul yönetimi, diğer öğretmenleri, öğrencileri-velileri, okul çalışanları ve çevre ile pozitif bir

tutum geliştirmelidir (Erdemoğlu şahin, 2007). Baskı oluşturacak bu durumlara karşın öğretmenin pozitif bir şekilde yapması gereken iş ve işlemleri vardır. Özveride bulunarak yapacağı bu işlerin biri de öğrencinin eğitim-öğretime tam uyumunu sağlatmaya çalışması gelmektedir.

Öğretmenliğin de içinde olduğu farklı mesleklerden görünen tükenmişlikle ilgili farklı çalışmalar yapılmıştır. Tükenmişliği ilgilendiren neden-sonuç ilişkilerinin de açıklanması istenmiştir. İnsanlarla yüz yüze gelme suretiyle çalışma durumunda olan mesleklerin tükenmişlik sendromu yaşama ihtimali vardır. Bu ihtimalin en fazla görüneceği mesleklerden biri olarak öğretmenliği gösterebiliriz. Öğretmenlerin yapması istenilen; öğrenciye iyi bir şekilde derslerin öğretilmesi, ilerleyen zamanında da bu öğrendikleri ile meslek edinebilmelerini sağlamaktır. Bu kadar isteğin karşısında karşılık bulmayan beklentiler birikerek vücudun tepkisi ile karşılaşılabilmektedir. Bu tepki ilk aşamada kabul edilebilecek düzeyde iken zamanla tükenmişliğe yol açabilecektir (Akçamete ve Sucuoğlu, 2001).

1.1. Problem

Bu araştırma ile “Fen bilimleri öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler ile ilişkisi nedir?” sorusuna cevap aranmaktadır. Araştırmanın problem durumuyla ilgili aşağıdaki sorulara cevap aranmiştır.

Bu kapsamda araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlikleri ne düzeydedir?
2. Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinde cinsiyet (erkek-kadın) değişkeni açısından anlamlı bir şekilde fark var mıdır?
3. Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinde kıdem değişkeni açısından anlamlı bir şekilde fark var mıdır?
4. Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinde haftalık ders yükü değişkeni açısından anlamlı bir şekilde fark var mıdır?
5. Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinde medeni durumu (evli-bekâr) değişkeni açısından anlamlı bir şekilde fark var mıdır?
6. Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinde okulun yerleşim yeri (il merkezi-ilçe merkezi-köy) değişkeni açısından anlamlı bir şekilde fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı: Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesidir. Bu bağlamda Fen Bilimleri öğretmenlerinin,

1. Tükenmişlik düzeyini betimlemeyi;
2. Tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet (erkek-kadın)
3. Tükenmişlik düzeylerinin kıdem
4. Tükenmişlik düzeylerinin haftalık ders yükü
5. Tükenmişlik düzeylerinin medeni durumu (evli-bekâr)
6. Tükenmişlik düzeylerinin okulun yerleşim yeri (il merkezi-ilçe merkezi-köy)

değişkeni açısından anlamlı bir şekilde fark olup olmadığını araştırmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İlgili literatür incelendiğinde öğretmenler, yöneticiler ve öğrenciler ile ilgili birçok değişkenle tükenmişliğin etkilendiği görülmektedir. Bu değişkenler farklı zamanlarda ve yerlerde araştırmalara konu olmuştur. Bu araştırmalardan kimileri de eğitim alanında yapılmıştır. Eğitim alanında yapılan çalışmalar ile eğitimin geliştirilmesi, daha verimli hale getirilmesi, insanların refah seviyeleri artırılırken aynı zamanda ülkenin de gelişimi açısından önemlidir (Özdemir, 2009; Yüksel, 2009; Yavaş, 2012; Bayraktar, 2014; Yılmaz, 2007; İlbay, 2014; Gümüş, 2006). Yapılan bu araştırmalar ve sonrasında da sürdürülecek olacak çalışmalara ek olarak yapılmış olan bu araştırmanın da literatüre katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Tükenmişlik; tek başına öğretmenleri ilgilendirmeyip aynı zamanda öğrenci, okul, okul personeli, veli ve öğretmen ailesini de içine alan bir sendromu oluşturmaktadır. Mesleki yönden tükenmişlik öğretmende kişisel yönü bozarken öğrenciye de eğitim kalitesindeki düşüş yönünde zarar vericidir. Bundan dolayı zayıflatıcı bir özelliğe sahiptir. Bir yandan eğitim-öğretimdeki hizmet kalitesi düşüş yaşarken diğer taraftan da öğrencide ruhsal bunalımlara veya olumsuz etkilere sebebiyet verir. Bu şekilde de bir taraftan emek kaybı yaşanırken bir taraftan da ekonomik olarak yetişmesine katkı sağlanmış olan insan gücünde kayba uğranılmış olacaktır. Bu

sendrom öğretmenlerde işini terk etmeye sebep olabilmektedir (Weisberg ve Sagie, 1999).

Okul çalışmalarına etkisi ve dolayısıyla öğrenciler üzerindeki etkisini dikkate aldığımızda, öğretmen tükenmişliğinin araştırılmasının önemli olduğu görülmektedir. Yapılmış çalışmalar incelendiğinde bazı branşlarda çalışan öğretmenlerin veya belli bir tür okulda çalışan öğretmenlerin tükenmişliklerinin araştırmalara konu olduğu görülmekteyken Fen Bilimleri öğretmenlerinin de tükenmişliklerinin ele alındığı görülmüş, fakat bununla ilgili çok az çalışmaya rastlanmıştır (Turan, 2008).

1.4. Sayıtlar

1. Maslach tükenmişlik envanteri diğer meslek grupları için kullanılmasına rağmen öğretmenlerin de tükenmişlik düzeyini ölçebildiği varsayılmıştır.

2. Katılımcıların cevap verirken yeterli bilgi düzeyine sahip oldukları varsayılmıştır.

3. Katılımcılar ölçme aracını içtenlikle yanıtlamışlardır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Bitlis iline bağlı ortaokullarla sınırlandırılmıştır.

2. 2017-2018 eğitim öğretim yılı ikinci kanaat dönemi ile sınırlandırılmıştır.

3. Bitlis ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokullarda görev yapan fen bilimleri öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

1.6.1. Fen bilimleri öğretmeni: Ortaokullarda öğrencilere, fizik, kimya ve biyoloji bilimleri ile ilgili temel bilgi, beceri ve tutumları kazandıran kişilerdir.

1.6.2. Tükenmişlik: “Kaybetme, bitkinlik, aşırı enerji, güç ve kaynak kullanımdan dolayı oluşan tükenmedir” (Sılığ, 2005).

1.6.2.1. Duygusal Tükenme: Çalışmakta olan bir bireyin yorgun olması ve duygu yönüyle de yıpranmışlık hissindeki artmaların olması şeklindeki duygusal yıpranmalardır (Maslach ve Jackson, 1981).

1.6.2.2. Duyarsızlaşma: Bireyin çalıştığı ortamda karşılaştığı insanlara karşı sanki bir birey değillermiş gibi dikkate almaması ve duygusal yönden bir şey yokmuş gibi çalışmasıdır (Maslach ve Jackson, 1981).

1.6.2.3. Kişisel Başarısızlık: Bireyin kendi kendisini negatif şekilde görmesi ve bireysel özelliklerinde zayıflığının olduğu şeklinde yorumlamasıdır (Maslach ve Jackson, 1981).

1.6.3. Ortaokul: Öğrencileri genel eğitim yoluyla bir yandan hayata, bir yandan da liseye hazırlayan, genellikle üç yıllık ortaöğretim okulu (Türk Dil Kurumu, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Mesleki Tükenmişlik Kavramı

Günümüze kadar üzerine pek çok çalışma yapılan tükenmişlik kavramı, farklı şekillerde açıklanmaya çalışılmıştır. Stres faktörüne karşı dayanım, insanın kendini anlatmak için kullandığı şekil ve davranışları tanıma ve bunların hepsini sınıflandırmada ortaya çıkan güçlükler, farklı görüşleri de doğurmuştur (Koşan, 2010).

Tükenmişliğin stres kökenli olmasından dolayı ilk aşamada stresin ne olduğunu bilmek gerekmektedir. Birçok araştırmacının iddiası stresle birlikte tükenmişliğin oluştuğudur. Kimi araştırmacılar ise eş anlamlı olduğunu söylerler. Bunun temel nedeni her ikisinin belirtilerinin birbirine benzer özellikler taşıyor olabilmesidir. Tükenmişlikle stresi birbirinden ayırabilmede şu kıstas alınabilir; tükenmişliğin insan ilişkilerinin yoğun olduğu yerlerde çalışan bireylerde görülüyor olmasıdır (Edelwich ve Brodsky, 1980).

Tükenmişlik; “enerji, güç ya da kaynakların aşırı talepler yoluyla tükenmesi, yorulma ve başarısız olma” anlamlarını taşımaktadır (Sürgevil, 2006). Bir bireyin tükenmesi, bireyin içinde bulunduğu yaşama sevincini yitirmesi diyebiliriz. Kendisindeki yaşamla ilgili beklentilerinin, isteklerinin yok olmasıdır.

2.1.1.1. Tükenmişliğin Ortaya Çıkışı

Tükenmişlik Freudenberger'den sonra da farklı tarihlerde farklı şekillerde dile getirilmiştir.

- Edelwich ve Brodsky 'nin (1980) dilinde tükenmişlik; bir çalışmanın ne kadar yoğun olduğunun fark edilmesindeki duygulanımdır.
- Cherniss'e (1980) göre tükenmişlik; aşırı stres ya da doyumsuzluğa tepki olarak işten geri çekilmedir.
- Bailey'ye (1985) göre; idealizm, enerji ve amacın ilerleyen bir kaybı.
- Dolan'a (1987) göre; kişisel kaynakların sona dayandığı ve yerini sürekli ümitsizlik ve negativizmin aldığı enerjinin tükenişi durumudur.

Mesleki tükenmişlik kavramı ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Bunlardan biri psikiyatrist olan Herbert J. Freudenberger 1974'de tükenmişliği mesleki stres oluşumu olarak göstermesidir. Başarısız olma, yıpranma, enerji ve gücün azalması veya tatmin edilemeyen istekler sonucunda bireyin iç kaynaklarında meydana gelen tükenme durumu olarak tanımlamıştır (Freudenberger, 1974).

2.1.2. Mesleki Tükenmişliğin Boyutları

Maslach, tükenmişlik kavramını; duygusal tükenme (emotionalexhaustion), duyarsızlaşma (depersonalization) ve kişisel başarıya (personel accomplishment) ilişkin duyguları kategorize eden üç ayrı boyutta ele almıştır (Ergin, 1992).

Duygusal tükenme; tükenmişliğin bireysel stres boyutunu belirtmekte ve bireyin duygusal ve fiziksel kaynaklarında azalmayı ifade etmektedir (Maslach, Schaufeli ve Leiter, 2001). İşteki stres düzeyleri aynı olmasına karşın stres karşısında başarılı olanların tam tersine başarısızlık yaşayanlarda duygusal tükenmişliğin oluşma durumu fazladır (Tuğrul ve Çelik, 2002).

Duyarsızlaşma; tükenmişliğin kişiler arası boyutunu temsil etmekte ve müşterilere yönelik negatif, katı yaklaşımları ve işe karşı tepkisizleşmeyi ifade etmektedir (Maslach vd., 2001).

Düşük düzeyli kişisel başarı duygusu ise; kişinin kendisini olumsuz değerlendirme yaklaşımı içerisinde olmasını ifade etmektedir (Maslach vd., 2001).

Birbirinden farklı olan bu üç boyuta (duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük düzeyli kişisel başarı hissi) bakıldığında farklı oldukları kadar birbirleriyle de o kadar ilişki içerisinde oldukları görülmektedir (Sürgevil, 2006). Bu durumu şu şekilde örneklendirebiliriz; bir hastane çalışanı olan bakıcıda duyarsızlaşma oluşmuş ise aynı zamanda da duygusal tükenme görülmekte ve de kişisel başarıda azalma da boy göstermektedir. Farklı bir kurumda çalışan bir öğretmen üzerinde örnek verecek olursak öğretmenin öğrencilerine karşı duyarsızlaşma oluşmuş ise kendini geri çekecek, öğrencilerine mesafeli davranacak veya uzaklaşacak ve bunun sonucunda da daha fazla duygusal tükenme görülecek ve bu durum ilerledikçe kişisel başarıda azalma görülecektir (Akçamete, Kaner ve Sucuoğlu, 2001).

2.1.3. Mesleki Tükenmişliğin Nedenleri

Mesleki tükenmişliğin birçok farklı nedeni olabilir. Kişisel ve çevresel nedenler bunların başında gelir. Yaş, medeni durum, çocuk sayısı, işe aşırı bağlılık, kişisel beklentiler, kişilik, motivasyon, kişisel stresler, mesleki doyum, performans, üstlerinden gördüğü destek gibi özellikler kişinin özelliğini yansıttığı gibi tükenmişlikle ilgili araştırmalara da konu olmuştur (Çam, 1995).

Yoğun iş yükü, çalışanın kendisini zorlaması, mükemmeliyetçi yapıda olma ile bireyin kendi kendisine katı kurallar koyması, zamansız işte yükseliş ve ağır görev yükü, insanlar arasındaki ilişkilerdeki durumlar gibi etmenlerin insanlarda tükenmişliğe neden olabileceği görülmektedir (Murat, 2000).

Tümkiye'ya (1996) göre tükenmişlik insan beklentileri ile doğru orantılıdır. İnsanların ulaşılması güç olan şeyler veya imkânsız gibi görünen isteklerinin insanları yıprattığını, iş koliklik derecesine varan zaman kayıpları, erişilmesi güç hayaller ister istemez tükenmişlikle karşı karşıya kalınması ihtimalini artırmakta olduğunu belirtmiştir.

Tükenmişlikle ilgili araştırmalara bakıldığında bazılarında bireysel farkların daha etkili olduğu gösterirken; bazılarında ise çevresel farkların daha etkili olduğunu görmekteyiz. Bu faktörlerden her ikisini birlikte ele almak daha etkili ve kapsamlı bir

araştırma sağlayacaktır. Çevresel farkların olduğu araştırmaların daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun en yegâne sebebi olarak çevresel etmenlerin değişikliğe müsait iken yani değiştirilebilirliği varken bireysel etmenlerde bu durum değişime müsait olmadığı gösterilebilir (Garcia, Munoz ve Ortiz, 2004). Tükenmişlikle ilgili araştırma ve gözlemler; bazı faktörlerin tükenmişliğine etkisini tespit etmekle birlikte, tükenmişliğin daha iyi tanınmasına yardımcı olmakta ve tükenmişlikle başa çıkmada fayda sağlamaktadır (Ardıç ve Polatçı, 2009).

2.1.3.1. Bireysel Tükenmişlik Etmenleri

Kimi bireysel etmenlerin diğer farklılıklara göre daha fazla tükenmişlikle ilgili etkisi olduğu görülmüştür. Bireysel özellikler de tükenmişliğe sebep olacak veya artmasına sebep olacak, bazen de tükenmişliğin ve sonuçlarının azalmasını sağlayan bir etkiye sahiptir. Tükenmişlikteki etkiye sahip bireysel ve sosyal etmenleri şu şekilde sıralayabiliriz; cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, işte çalışma süresi, sosyal destek, kişilik ve beklentiler (Arı ve Bal, 2008).

Bunlardan bazılarını ele alacak olursak:

2.1.3.1.1. Cinsiyet

Cinsiyetin tükenmişlikle bir ilişkisi vardır. Tükenmişlikte cinsiyet faktörüne baktığımızda; bayanların hemcinslerine oranla daha fazla tükenmiş olduklarını gösteren daha fazla araştırma olmasına rağmen erkeklerin tükenmişlik durumlarının fazla olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur. Bunların yanı sıra cinsiyetin tükenmişlik üzerine bir etkisinin olmadığını gösteren araştırmalar da mevcuttur (Durna ve Eren, 2006). Maslach ve Jackson (1981) araştırmalarında cinsiyetin tükenmişliğe etkisinde farklılığın oluştuğunu görmüşlerdir. Kadınlarda duygusal tükenme boyutunda bir tükenmişlik gözlemlerken erkeklerin duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutlarındaki tükenmişliklerinin daha fazla olduğunu gözlemlemişlerdir.

2.1.3.1.2. Yaş

Tükenmişlikte önemli bir yere sahip olan yaş faktörü ile tükenmişlik arasında negatif bir orantı gözlemlenmektedir. Yaşı küçük olan bir bireyin tükenmişliği yaşı ilerlemiş bir bireyden daha fazla çıkmaktadır (Maslach ve Jackson, 1981). Genç yaşta çalışanların ilk yıllarında tükenmişlik görülür. Genç yaştaki okul yöneticilerinde duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutlarında tükenmişlik dereceleri yüksek olduğu görülmüştür (Izgar, 2001). Tükenmişlikte yaşın etkisinin olmadığı da bulunan sonuçlar içerisindedir (Tuğrul ve Çelik, 2002).

2.1.3.1.3. Kıdem

Bir bireyin bir meslekte geçirdiği zaman arttıkça, problemlere karşı hızlı ve daha faydalı çözümler bulabilme yeteneğinin de gelişmesi gözlemlenebilir (Akçamete vd, 2001).

2.1.3.1.4. Medeni Durum

Maslach ve Jackson'ın (1981) araştırmalarında bireylerin medeni durumu duygusal tükenmeyi etkilemektedir. Evli olan bireylerde duygusal tükenme daha az görülmektedir. Bekâr olan çalışanlarda daha fazla duygusal tükenme görülmekte ve çocuğu olmayan bireylerde de aynı sonuç oluşmaktadır (Izgar, 2001). Evlilik ve çocuk; çalışan bireyde olumlu bir yapı oluşturup, ruhunu da olumlu yönde etkilemektedir. Ailenin desteğini almış olan birey karşılaştığı bir problemde kendi içerisinde pozitif bir yapı oluşturur ve diğer arkadaşlarına negatif olarak hem durumunu yansıtmaz hem de onların çok desteğine ihtiyaç duymamış olur (Örmen, 1993). Evlilikte çocuğu olan bireyin pozitif olmasının nedenlerini şu şekilde ifade edebiliriz;

“Öncelikle evlilerin kişilikleri daha dengeli, kararlı ve psikolojik yönden daha olgun bir yapıya oturmuştur. İkincisi, bir eş ve çocuklarla ilgilenmek kişiyi daha tecrübeli bir duruma getirmektedir. Üçüncüsü ise, aile üyelerinin sevgi ve desteği çalışana, işin duygusal talepleriyle başa çıkmasında yardımcı olmaktadır. Evlilik iş güvenliği, ücret, kazanç gibi konularda daha gerçekçi ve daha dikkatli

adımlar atılmasını sağlamaktadır. Ayrıca ailenin takdir ve beğenisi, kişinin müşteri ve meslektaşlarından beklediği desteği azaltmaktadır” (Güllüce, 2006, s.25).

Çocuğunun olması bir birey için tükenmişlik düzeyi yönünde bir artıdır. Daha düşük seviyede tükenmişlik görülmektedir. Tabii aynı zamanda evli olanlarda bekâr olanlara göre tükenmişlik yönünden bir artıya sahiptirler. Bu durumlar eşlerden kaynaklı desteğin tükenmişliği azalttığını işaret etmesidir (Kırılmaz, Çelen ve Sarp, 2003).

2.1.4. Mesleki Tükenmişlik Belirtileri

Girgin ve Baysal (2005) tükenmişliği; fiziksel, duygusal ve zihinsel olarak üç ana başlık altında toplamıştır. Fiziksel tükenmişlik; kronik yorgunluk, güçsüzlük, enerji kaybı, baş ağrıları, bulantı, kramplar, bel ağrısı, uyku bozuklukları gibi değişik sorun ve yakınmaları içerir. Duygusal tükenmişlik; depresif duygulanım, kendini desteksiz ve güvensiz hissetme, ümitsizlik, evde gerginliğin artışı, kızgınlık, huzursuzluk, mutsuzluk gibi negatif duygulanımlarda artış, nezaket, saygı ve dostluk gibi olumlu duygulanımlarda azalma gibi etmenleri içermektedir. Zihinsel tükenmişlik bulguları; doyumsuzluk, kendine, işine ve genel olarak yaşama karşı olumsuz tutumları kapsar. Tükenmişlik sendromu ilerlemesi sonucu bireyde işi önemsememe ve işi bırakma şeklinde sonuçlara gözlemlenebilir (Girgin, Baysal, 2005).

2.1.4.1. Tükenmişliğin Belirtileri

Tükenmişlikte fiziksel belirtiler, davranışsal belirtiler ve psikolojik belirtiler vardır. Bu gibi belirtilerin anlaşılma yönü bazen zorken, bazen de oldukça kolaydır (Baltaş, Baltaş, 1997). Tükenmişlik zamanında fark edilip de önlem alınmayacak olursa belirtilerdeki şiddette artmalar görülmektedir (Ardıç ve Polatçı, 2009).

Tükenmişlik, hizmetteki kalitenin düşmesine sebep olduğu gibi çalışan kişinin sağlığı açısından da olumsuzluklar getirmektedir. Tükenmişlikte belirtilere bakıldığında farklı belirtiler gözlemlenmektedir. Gözlemlenen belirtiler olarak; kaygının oluşması, öfkelenmeler, depresyona girme, vücutta halsizliğin oluşması ve kişinin kendisini yetersiz görmesi gibi hisleri sayabiliriz. Bunları gruplayacak olursak; fiziksel,

davranışsal ve psikolojik/ruhsal olarak tükenmişliğin belirtilerini üç başlıkta toplayabiliriz (Maslach ve Jackson ,1981; Çam, 1991; Girgin, 1995; Işıkhan, 2004).

2.1.4.1.1. Fiziksel Belirtiler

Fiziksel belirti göstergeleri şunlardır: yorgun olma, bitkin hissetme, vücutta kırgınlık, kafada oluşan ağrı, midenin bozulması, düzensiz tansiyonun oluşması, kastaki ağrılar, gün içinde yorgunlukların baş göstermesi, uykusuzluklar, solunum yolu rahatsızlıkları, kilo düzensizliği, uyuşmaların görülmesi, deride oluşacak farklılaşma, diyabet, kalbin düzensiz çalışmaya başlaması, vücutta genel bir ağrıya olması (Maslach, Leiter, 1997: Gürşimşek, Girgin; 2000: Potter, 1998: Potter,1995).

2.1.4.1.2. Davranışsal Belirtiler

Tükenmişliğin davranışsal belirtileri; ani öfke, durduk yere sinirlenme, sebepsiz ağlamalar, aşırı derecede alınma, tek başına olmak istemek, işe gitmemek isteği, işten kaytarma, işe gitmeme, işe gidince iş yapmama, uyarıcı madde kullanımı veya artması, yeme düzensizliği. Aile içi durumlarda ise; evlilikte yok yere kavgalar ve bunun sonucunda oluşabilecek boşanmalar, aile içi gerginlik, aileyle bağları koparma, arkadaş çevresinden uzaklaşma ve bireyin kendi içine kapanması, farklı insanlarla sorun yaşama, dikkat dağınıklığı, birçok şeyi unutma ve vücudun yavaşlaması gibi belirtiler sayılabilir. Kurumdaki durumlar ise; güvende sarsılma, işyerine gitme isteğinde azalma, çalışmak istememe, hizmetin verildiği insanların hepsine aynı davranış sergileme, herkese küçümseyerek bakma ve alay konusu yapma, değişmek istememe, çalışma arkadaşlarından uzak durma ve onlara fikrini söylemekten kaçınmak, suçlayıcı tavırlara girmek gibi belirtiler oluşabilir (Freudenberger, 1981: Gürşimşek, Girgin; 2000: Maslach, Leiter; 1997: Potter, 1995: Potter, 1998).

2.1.4.1.3. Psikolojik/Ruhsal Belirtiler

Tükenmiş olan kişide; hiçbir şey kabul görmüyor anlayışı ve bunun getirdiği sinir, her şeyden korkma durumu ve endişe duyma, bunalıma girme gibi ruhsal olan

çöküntüler oluşur. Bunlarda; alingan olma, aşırı derecede üzülme, duygusuz tavırlar sergilemek, her şeyden şüphe duyma, öz saygıda azalmalar olması, başarısız olacakmış gibi hissetmek, gereksiz yere suçluluk duymak, çaresizliğe kapılma gibi duygular görülür (Sürgevil, 2006).

2.1.5. Mesleki Tükenmişliğin Sonuçları

Kimi insanlarda görünen duygulardaki karmaşa ve ilerleyen zamanlarda ortaya çıkan davranış bozuklukları tükenmişliğin yaşandığını bize gösterir (Dilsiz, 2006).

Tükenmişliğin geniş bir etkisi olduğu, insanların sosyo-ekonomik durumlarını etkilemektedir. İnsanların erken emekli olmasına sebep verebilmekte, işte verimsiz çalışıp üretimin düşmesine sebep olmaktadır. Bireyin aile ve çevresindeki insanlarla da ilişkisine olumsuz yönde etkilemektedir. Bunların sonucunda da yaşama karşı olumsuz bir hissin oluşmasına sebebiyet vermektedir (Gümüş, 2006) .

Çam (1995) tükenmişlikten oluşacak sonuçları şu şekilde sıralar:

- İşe geç gitme
- Umursamama
- Zamansız işi gelmelerin artması
- İşe gelmemelerin artması
- İş bırakma eğilimi
- İnsanlarla uyumsuz olma
- Ailede dâhil her şeyden uzaklaşma.

Tükenmişliğin sonuçlarından bir diğeri de insanı zararlı maddeye sevk etmesidir. Tükenmişliğin sonucu olarak birey sigara, alkol, uyuşturucu gibi maddelerin kullanımına başlamakta veya artırmaktadır (Izgar, 2001).

Stres kaynağı yok edilemez ise son aşama olan “tükenme aşaması” gelir ve stres kaynağı insanı esir etmiş olur. Normal stres kaynakları başa çıkılmaz stres kaynakları haline gelebilir ve farklı sorunlar stres nedeni oluşturur ve bunlarla mücadele zorlaşır (Lamberton ve Minor, 1995).

Tükenmişlik baş gösterdiğinde canlılarda var olan uyum sağlama ve tepki gösterme olayları görülür. Bunlar uyuyup ve de dinlenerek bu durum atlatılmaya çalışılacaktır. Vücudun onarılması bu şekilde de sağlanamaz ise vücudun dengesi

değişip, uyum sağlama enerjisi azalıp son olarak da biter. Bunun seyrinde tükenme nöbetleri oluşur. Bu dönemde insan birçok şeye açık ve güçsüzdür (Baltaş ve Baltaş, 2011).

Yapılan araştırmalara göre tükenmişlik bir bireye yalnız zarar vermekle kalmaz aynı zamanda çalıştığı kuruma ve çalışma arkadaşlarına da zararı dokunabileceği ifade edilmiştir (Maraşlı, 2003). Bunun engellenebilmesi için ilk aşamada bu durumun ve hangi boyutta olduğunun anlaşılması gerekir. Tükenmişliğin zamanında anlaşılması durumunda farklı hastalıklarda olduğu gibi ilerleyebilir. Örneğin çok ilerlemiş bir soğuk algınlığının ülser ve kalp krizine çevrilmesi gibi ilerlemiş hale gelebilir (Farber, 1984).

Bireyin tükenmişlik yaşaması tek bireyi değil aynı zamanda çalışma arkadaşları, hizmet sunulan bireyler, arkadaşları ve aile fertleri de yaşamsal yönden etkilebilir. Tükenmişlik düzeyindeki değişimle kendi kabuğuna çekilme, sabırsız ve tahammülsüz olma, hoşgörüsüz ve huzursuz olma durumları artıp boşluk buldukça her şeyden uzaklaşma eğilimi yaşanır. İşte yaşanan şeyler aile bireyelerine aksetmeye başlar ve bu şekilde aile arasındaki ilişkiler de gerilmeye başlar. Zararlı madde kullanılmaya başlar veya artırılarak bağımlılığa sürüklenebilir. İşten kopuş yaşanır, işteki kalite düşer ve son olarak işten ayrılma görülür (Torun, 1995).

2.1.6. Tükenmişlikle Başa Çıkma Yolları

Eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerde oluşmuş tükenmişlik durumunun erken evresinde tanımlanması ve sonrasında da çözümlenmesi önem arz etmektedir. Keza tükenmişliğin ilerlemesi sonucunda tedavisi de bir o kadar zorlaşacaktır. Tanı konulduktan sonra bu tükenmişliğe yol açan şeyin ne olduğunu bulmak gerekir. Sonrasında teşhis edilen durumun tedavisi gelir. Son olarak da tedavisi yapılmış olan öğretmenin mesleğini tekrardan icra etmek isteyip istemediği kalır (Wood ve Carthy, 2002).

Bu semptom ile başa çıkmanın bir önlemi de devletin bu konu ile yapacağı şeyler olan; çalışanların haklarını savunabileceği çağdaş bir yönetim uygulanarak gereken yasaları düzenlemektir (Kaçmaz, 2005). Hoşgörülü, esnek, adaletli ve katılımcı bir yönetimle bunu destekleyecek şekilde hoşgörülü bir idarecinin olması tükenmişliğe karşı alınacak önlemlerin başında gelir. Bireyin çalışma alanının dışındaki yaşamsal

faaliyetleri de geliştirilmeli, çalışma alanındaki rutinler terk edilip farklılaşmalı ve tek düzelik yıkılmalıdır (Kaçmaz, 2005).

Izgar'a (2001) göre tükenmişlik sendromunda bireysel olarak çabayla kurtulup başa çıkma yollarını şu şekilde ifade edebiliriz:

- Çalışma esnasında uygun zamanlarda kısa zamanlı molalar vermeliyiz.
- Ulaşması imkansız değil de ulaşılabilir hedefler bırakmalıyız.
- Zorunlu kalmışsak iş değişimi yapmalıyız.
- İş monotonluğuna girmişsek eğer izin kullanmalıyız.
- Birey kendini keşfetmeli, sınırlılıklarını bilmeli ve isteklerinin farkında olmalıdır.
- Birey kendisinde barındırdığı potansiyeli bilmeli ve ortaya çıkarmalıdır.
- Çevre ile ilişkilerinde iç gözü geliştirmelidir.

Stresle başa çıkmanın ve azaltmanın bir yolu da çalıştığın yerden yardım almaktır. Bu yardımla zamanında tükenmişlik önlenir ve bu uygun bir adım olur. Kaynaksal olarak tükenmişlik kişisel olmaktan daha fazla kaynaksaldır. Bu nedenle tükenmişliği engelleyecek faktörler bireyin çalıştığı ortamda aranmalıdır (Budak ve Sürgevil, 2005).

Bireylerin çalıştığı ortamdaki yöneticiler tükenmişlikle ilgili önlemler şu şekilde olabilir (Izgar, 2001):

- Bireylerin yönetilmesinde adil olunmalı ve belirli bir planı olmalıdır
- Hizmet içi eğitim sunulmalı ve bunlar güdeleyici özellik taşımalıdır
- Çalışma alanı belli süreler ile değiştirilmeli
- Çalışma ortamlarının geliştirilmesi sağlanmalı
- Bireyler arasında yetkiler değişikliğe uğrayabilmeli
- Çalışanlara somut hedefler sunulmalı
- Kurum-çevre arasında düzenli bir ilişki sağlanmalı

2.1.7. Eğitim Örgütlerinde Tükenmişlik

Eğitimde hal edilemeyen sorunlardan biri olan öğretmenlerde tükenmişlik, zorlu olan çalışma şartları, okul yönetimindeki eksiklikler ve sorunlar karşısındaki

tutumlarına karşı oluşan bir sendromdur (Tümkaya, 1996). Öğretmenler işleri gereği her an öğrenci, öğrenci velileri ve diğer öğretmen arkadaşları ile iletişim halinde olmaları gerekir. Bu şekilde yoğun iletişim ve bu iletişim sonucunda oluşan olumsuz durumlar bu tür mesleklerde tükenmişliği artırır (Murat, 2003).

Stres, öğretmenlerdeki tükenmişliğin temel sebebi olarak gösteren bir araştırma mevcut olmamasına karşın çoğunluk bakış açısı şu şekildedir; tükenmişlik genelde ortada olan olumsuzlukların sonucudur. Tükenmişlik görülen öğretmenlerdeki stres, kaygı ile öğretmeni öğretmen yapan etmenlerde, duygularında ve davranışlarında farklılaşma oluşmaktadır (Girgin ve Baysal, 2006).

Öğretmenlerin iş hayatını olumsuz bir şekilde etkileyen tükenmişlik, yaşanmaya başladığında olumsuz duygular oluşur, öğretmen çevresine karşı olumsuz davranışlar geliştirir. Öğrenciler ile iletişimde sıkıntılar doğmasına sebep olur. Fiziksel ve ruhsal rahatsızlık oluşur. Kişideki özel hayat ve iş hayatını negatif etkileyerek bu durumdan kaçış yolu olarak kişiyi zararlı madde kullanımına sürükleyip sağlığını tehlikeye sokar (Dorman, 2003).

Bir öğretmenin en temel yanı olan eğitimcilik yönüne zarar veren tükenmişlik sendromu öğretmenin kendisini yenileyerek iyi bir eğitim verme çabasını öldürür. Öğrencilere alaycı davranıp onları aşağılamasına sebep olur. Öğretmenliğin olmazsa olmaz olan özveri, hoşgörü, kendini yenileme, mesleğe bağlı kalma vb özelliklerin körelmesine sebep verir. Stresin fazla olduğu bu meslek tükenmişlikle karşı karşıya kalma riskinin de en fazla olduğu meslektir (Baysal, 1995). Öğretmenlerin içinde oldukları yetersizlikler içinde birçok mesleğe göre daha fazla stres yaşadıkları ön görülmektedir (Cassell, 2001).

Pek çok sebebi olan stresin meslekten dolayı oluşması ve tükenmişliğe sebep olması araştırma konusu olmuştur. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümündeki bazı öğrencilere uygulanan araştırma sonucu şunlar elde edilmiştir (Aydın, 1993):

- Bakanlığın öğretmenlere bakış açısı
- Eğitimdeki kalitenin azalması
- Gruplaşma olması ve eğitime siyaset girmesi
- Verilmeyen önem
- Donanımlı insanlar yetiştirememe

- Gereksiz detaylara boğulma
- Öğrenci merkezli olunmama

Öğrencilerle İlgili Stres Kaynakları: (Aydın, 1993).

- Her yıl öğrenci veriminin düşmesi
- Sınıf yönetimlerinde başarısızlık
- Sınıfların aşırı dolu olup, verimli ders işleme olanağının olmaması

Görevden Kaynaklanan Stres Sebepleri: (Aydın, 1993).

- Yetersiz yetki
- Karşılığı alınamayan çalışmalar
- Ders yükünün fazla olması
- Başarıda istenilen seviyenin yakalanamaması
- Çalışma ortamının düzensiz olması sayılabilecek sebeplerdendir.

2.1.8. Maslach Tükenmişlik Modeli

Christina Maslach'ın kendi adını taşıyacağı bu model 1981 tarihinde “Maslach Tükenmişlik Modeli” adıyla oluşturulmuştur. Bu model “çok boyutlu tükenmişlik modeli” ve farklı adlarla da anılmıştır. Modelde “genelde insanlarla yüz yüze çalışılan mesleklerde bireylerin duygusal yönden kendilerini tükenmiş hissetmeleri, iş ortamında karşılaştıkları insanlara karşı duyarsızlaşmaları ve kişisel başarı duygularında azalma şeklinde görülen bir sendrom” şeklindedir. Üç ana başlıkla boyutlara ayrılmıştır; bunlar duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı hissi olarak tanımlanmıştır (Maslach, Schaufeli ve Leiter; 2001). İnsandaki değişimleri görmek için bu boyutlara bakmak yeterlidir. Boyutlara bakıldığında “birey kronikleşmiş bir yorgunluk yaşar, işinden soğur, kendi kabuğuna çekilir ve artan bir şekilde işinde yetersiz olduğunu hisseder” (Maslach ve Leiter, 1997).

Duygusal tükenme, duyarsızlaşma, düşük kişisel başarı olarak adlandırılan bu üç boyutlu tükenmişlik envanteri şu şekilde bölümlere ayrılır: Duygusal tükenme, 9 madde ile şunu gösterir; bireyin icra ettiği meslekte duygusal açıdan tükenmesidir. Duyarsızlaşma, 5 maddeyle; Öğretmen ile öğrenci arasındaki duygusal bağa ve aralarındaki ilişkiye bakmaktadır. Düşük kişisel başarısızlık boyutunda 8 maddeye bakılarak insanın işindeki başarısız durumları sergilemektedir (Girgin, 2005).

Üç boyuta ayrı ayrı bakacak olursak;

2.1.8.1. Duygusal Tükenme

Maslach tükenmişlik modelindeki ana hat sayılan duygusal tükenme tükenmişlik sendromunun da belirtisi olarak görülmektedir (Sürgevil, 2006). İşteki birey duygusal yönden tükenmiş ve yorulmuş bir halde kendini görürken duygusal olarak kendisine destek veren şeylerinde tükenmiş olduğunu hisseder. İşe gitmek istemeyen birey negatif yüklü olup duygusal olarak da kendisini eksik hissedip kendisini tamamlayamaz görür (Izgar, 2003).

Bireysel ilişkilerin fazla görüldüğü ve bunun mecburi olduğu işlerde çalışan insanlarda duygusal tükenmişlik görülmektedir. Tükenmişliğin ilk aşaması olan duygusal tükenmeyi en merkezi yerde olan önemli bir boyuttur. Fazla olan duygusal çalışmanın içindeki insan elinden gelenden fazlasını yapmak isteyecek ve bu da diğer bireylerin istekleriyle duygusal bir boğulmaya uğrayacaktır (Başören, 2005).

Tükenmişliğin temelinde olan duygusal tükenme bireyin yorgun hissetmesi, bitkinlik duyması, çalışma isteğinin yok olması ve kişinin artık hiçbir şeyde başarılı olamayacak kadar yük varmış gibi hissetmesidir. (Kaçmaz, 2005).

Fiziksel ve duygusal bitkinliği ifade eden duygusal tükenmişlik yine tükenmişliğin merkezindedir ve yine en önemli boyut olarak görülür. Merkezde olan duygusal tükenmeye duyarsızlaşma boyutu ile kişisel başarı boyutu eşlik ederler (Çokluk, 2003).

Bir bireyde duygu yönünde eksildiğini gördüğünde oluşan durum duygusal tükenme halidir. Birey eskisi gibi çalışmadığını ve çalışma arkadaşları ile muhatap olacağı insanlara karşı verimsizlikle birlikte artık eskisi gibi olmadığını düşünür. Kaygı seviyesi artmış ve bunun yanında gergin olma durumunu bitiremediği için işte devamlılık zor olur. Bunlardan dolayı da işe gitmede ve işe zamanında gitmede sıkıntıların çıkması, işi bırakma isteği doğar ve bu da çalışılan yer içinde birey içinde bir kayıp oluşturmuş olur (Özkaya, 2005).

2.1.8. 2. Duyarsızlaşma

Bireyin, işindeki diğer insanlara ve işine farklı bir bakış geliştirip soğuk davranması, ilgisiz, alaycı bir tavır sergilemesi, insanlarla alay etmesi, kaba davranış

sergilemesidir. İnsanlara karşı aşağılayıcı davranışlarda bulunması, kendine göre katı kurallar oluşturma, insanlardan farklı davranış ve kötülük bekleme bu boyutun göstergesidir. Kendisini yalnızlığa sürüklemek ister (Izgar, 2003).

Bireylerin kendisini diğer insanlardan soyutlaması durumuna duyarsızlaşma halidir. Bu haldeki bireyler diğer insanlarla arasına duvarlar örler. Diğer insanların duygu ve hissine önem vermezler. Bu geri durma, ilgilenmeme, sert olan tutum tükenmişliğin ikinci evresi olan duyarsızlaşmadır. Gitgide fazlaşan negatif bakış açısı gün geçtikçe farklı şekilde oluşmaktadır. Birey diğer insanlara yukarıdan bakarak onların isteklerini görmezden gelebilir, istemediğini de gösterebilir (Özkaya, 2005).

İnsanların sorunlarını çözme isteği veya çözüme kendisini eksik hisseden kişi duyarsızlaşma hissi içindedir. Kendisinde bulunan duygusal yükü taşıyamaz ve bunu kaçarak çözmeye çalışır. İnsanlarla fazla karşı karşıya gelmemek için uğraşır ve bu ilk belirtilerdir. Yaptığı iş icabı insanlarla yoğun ilişkiler içinde iken onlardan kaçmak zordur ama yine de ilişki kurmaktan kaçınır. Bu yüzden kaçındıkça diğer insanların hislerini önemsemez, duygularını hissetmez ve her şeye kayıtsız kalır (Işıksan, 2004).

2.1.8.3. Kişisel Başarı (Kişisel Yeterlilik)

İşyerindeki yeterli olabilme ve başarı sağlamayı tanımlamaktadır. Maslach'ın düşüncesine göre düşük kişisel başarı "öz yeterlilik" ve "öğrenilmiş çaresizlik" ile yakın anlamları taşır ve ifade eder. Birey kendisini negatif biçimde görür ve "yetersizlik, başarısızlık duygusu, düşük moral, iş verimliliğinde azalma, düşük üretkenlik, kişilerarası anlaşmazlık, sorunlarla başa çıkmada yetersiz kalma, öz saygıda azalma vb." durumlarını göstermektedir (Sürgevil, 2006).

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Girgin (1995), 401 ilkokulda görev yapan öğretmene uygulanan bu araştırmada maslach tükenmişlik envanteri uygulanmıştır. Araştırmada bay öğretmenlerdeki

tükenmişliğin bayan öğretmenlerdeki tükenmişliğe göre fazla çıktığı, yaşın ilerlemesindeyse tükenmişlik durumunun azalma gösterdiği, evli olup olmama ve ailedeki çocuğun sayısındaki değişimin de tükenmişliğe etkisi bulunmadığı görülmüştür. Görevini severek yapan öğretmenlerdeki tükenme durumları yok denecek kadar az çıkmaktadır.

Baysal (1995), ortaöğretimdeki mesleği icra eden öğretmenlerin tükenmişliğine etkisi olan faktörleri ilgilendiren bir araştırma yapılmış. 551 öğretmenle bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya bakıldığında meslek liselerindeki öğretmenlerde çalışma alanının metropol de ise tükenmişlik değerlerinin yüksek çıktığı görülmekle birlikte meslek liselerinde çalışmakta olan bu öğretmenler eğer metropolün dışında iseler de puan ortalaması fazla olduğu görülmüştür. Cinsiyet yönünde öğretmenlere bakıldığında duygusal olarak anlamlılık ifade eden sonuçlara ulaşılmıştır. Bayanların aldığı puan bay öğretmenlere göre daha fazladır. Bayan öğretmenlere bakılınca bay öğretmenlerden daha fazla duygusal tükenme görülmektedir. Buradan yaşta da anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Tümkiye (1996), 720 öğretmenin yardımı ile gerçekleşen araştırmada; tükenmişliğin cinsiyet, yaş, öğrenimdeki kademesi, okulu, okulda bulunduğu konum, hizmet yılının bulunduğu değişkenlere bakılarak farklılaşma olduğu görülmüştür. Araştırmada çıkan sonuçlar doğrultusunda tükenmişliği işaret edecek psikolojik göstergeleri şöyle sıralayabiliriz:

- Uyku sorunu yaşama
- Alkol kullanmaya meyil
- Aşırı yemeye yönelme
- Yemeden kesilme
- Sigara kullanma
- Baş ağrıları yaşamak
- Tansiyon düzensizliği
- Mideye ağrılar girmesi
- Evlilikte sorunların yaşanması
- Depresyona girme ve yalnızlık duyma gibi etkiler görülür.

Ve bu durumla başa çıkabilmek içinse:

- Tatile çıkarak rahatlamak

- Meslek içerisinde yapılan geliştirici tartışmalara katılım
- Koşu ve yürüyüş yapmak
- Bisiklet kullanmak gibi rahatlatıcı olayların yapılması

Izgar'ın (2000) araştırması okul yöneticilerindeki tükenmişlikle ilgilidir. Değişken olarak cinsiyet, bireyin yaşı, bireyin medeni durumu, kişinin kaç çocuğu olduğu, kişinin branşı, kaç yıllık öğretmen olduğu, nereden mezun olduğu, okulda bulunan çalışan sayısı, okuldaki öğrencinin sayısı, nasıl bir okulda çalıştığı, kurumun sosyal çevresi, okuldaki yöneticilerin almış oldukları geliştirici eğitimleri almıştır. Maslach tükenmişlik envanteri uygulamış ve değerlendirmesinde şu sonuçlar çıkmıştır:

- Okul yönetimindeki cinsiyet ayrımına göre Maslach tükenmişlik envanterinin ilk iki boyutu anlamlı bir sonuç vermezken, son boyutta bayan yöneticinin tükenmişliği yüksektir,
- Okul yöneticisinin evli mi bekâr mı olduğu duyarsızlaşmayı etkilemezken, duygusal ve kişisel başarıda anlamlılık çıkmıştır,
- Okul yöneticisinin branşına bakıldığında duyarsızlaşma ve kişisel başarı anlamlılık bulunmazken duygusalda anlamlılık mevcuttur,
- Okul yöneticisinin mezun olduğu kademeye bakıldığında duygusal ve duyarsızlaşma boyutları anlamlılık olmadığı görülür. Kişisel başarısında anlamlılık mevcuttur,
- Okul yöneticilerinin kıdem durumlarına bakıldığında duygusal ve duyarsızlaşma boyutlarında anlamlılık görülmemekte iken kişisel başarısında anlamlılık vardır.

Dursun'un (2000) yaptığı araştırmayla öğretmenlerin cinsiyetle, akademik durumuyla ve çalışma yılıyla tükenmişliği arasında ilişkiye bakılmıştır. Bunun sonucu olarak çalışmadaki yıl artma gösterdikçe tükenmişlikte artmıştır. Akademik düzeyinin yüksek olan kadın öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri fazladır.

Seğmenli'nin (2001) araştırması: "Rehber öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi" adını taşımaktadır. Araştırmada rehber öğretmenlerinin cinsiyeti, yaşı, çalışma saati, mezuniyet alanı ve bulunulan okul değişkenlerine bakıldığında mesleki tükenmişliği yönünde anlamlılık görülememiştir. İşten memnun kalmasındaki değişkende ise anlamlılık görülmüştür.

Peker'in (2002) yaptığı araştırmada öğretmenlerdeki tükenmişliğin cinsiyete göre, okulun türü ve öğretmenin kaç yıldır ki bu işte olduğu şeklindeki farklılıklara bakılmıştır. Burada değişkenlere göre bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Bursa da yapılan bu çalışmaya her okul kademesinden belirli sayıda öğretmen katılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında öğretmenlerdeki öğrenimin artması ile tükenmişlikleri de artmaktadır. Ortaöğretimdeki öğretmenler diğer kademedeki öğretmenlere kıyasla, bay öğretmenlerde bayan öğretmenlere kıyasla tükenmişlikleri daha yüksek çıkmıştır. Öğretmenin bu işi kaç yıl icra ettiğinde ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Çavuşoğlu (2005) araştırması endüstri meslek lisesinde yapılmıştır. 124 öğretmen üzerinde yapılan bu araştırma Bolu da gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya göre çalışma yılı, bulunduğu yerde ki çalışma yılı, branşı, cinsiyeti, yaşı ve çocuğu varsa kaç tane olduğu değişkenlerine göre tükenmişlikle ilgili anlamlılık görülmemiştir.

Bayrı (2006) araştırmasını güneydoğu da ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlarına yapmıştır. Danışmanların; cinsiyet, medeni hal, aldıkları eğitim yönünde, öğrenim düzeyleri, okudukları bölümler, meslekteki çalışma yılı, eğitimlere katılma durumları, görev yerine bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Özipek'in (2006) 212 öğretmene uygulanan bu araştirmasında tükenmişlik düzeylerine bakılmıştır. Edirne de yapılan bu araştırmada öğretmenlerin çalışmış oldukları kuruma göre duygusal tükenmişlik düzeylerinde anlamlı çıktığı, duyarsızlık ve kişisel başarı düzeylerindeyse anlamlılık görülmediği anlaşılmıştır. Yaş değişkenine göre var olan tükenmişlik düzeyi ve duygusal tükenmişlik düzeyinde anlamlılık bulunmadığı, fakat kişisel başarı ve duyarsızlık düzeyinde anlamlılık görülmüştür. Eğitim hallerine göre tükenmişliklerinde anlamlılık çıkmamıştır. Bu öğretmenlerde haftalık ders saati, medeni durum, branş ve cinsiyete göre bakıldığında tükenmişlik düzeyi arasında anlamlılık görülmemiştir.

Karabıyık (2006) çalışmasında öğretmenin; medeni durumuna, haftadaki ders saatine, branşına ve cinsiyetine baktığında tükenmişlik düzeylerinde herhangi bir anlamlılık görememiştir. Bu çalışma birleştirilmiş olan sınıflarda görev yapan öğretmenlere uygulanmıştır. 212 öğretmenle yapılan bu çalışmada tükenmişliği farklı boyutlarına bakılmasına rağmen anlamlılık görülmemiştir.

Oruç'un (2007) Adana da yapmış olduğu araştırmasında kimi değişkenlere bakmış ve araştırmasını kurgulamıştır. Görme engelli, zihinsel ve işitme engelli bireylere eğitim veren kurumlardaki öğretmenlere çalışmasını uygulamıştır. Maslach tükenmişlik envanteri ve "Kişisel bilgiler formu" uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda elde edilen veriler girilerek t-testi, varyans analizi ve Scheffé F testi yapılmıştır. Bunlar sonucunda değişkenlerden olan; cinsiyet, medeni hal, mezuniyet bölümü ve çalışma arkadaşlarının desteğini almaya göre tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı fark saptanmamıştır.

Cemaloğlu ve Şahin'in (2007) yürütmüş olduğu çalışmada değişkenlerin tükenmişliğe etkisine bakılmıştır. Araştırma Ankara'nın farklı ilçelerinde uygulanmıştır. Yaş değişkeni öğretmenler için duygusal ve duyarsızlaşma boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Eğitimdeki düzeyde duyarsızlaşma ve duygusal boyutlarında tükenmişlikle ters orantılı değiştiği, kıdemde ise bu boyutlarla öğretmenin tükenmişliği arttığı fark edilmiştir. İlkokul öğretmenlerindeki duyarsızlaşma boyutunun diğer kademelerdeki öğretmenlere göre yüksek çıktığı görülmüş, sınıfların kalabalık olması da tükenmişliği etkilediği anlaşılmıştır.

Topaloğlu, Koç ve Yavuz'un (2007) Ankara'daki okullarda araştırmalarını yapmışlardır. Öğretmenlerdeki tükenmişliklere bazı değişkenler açısından bakmışlardır. 412 öğretmenle çalışılmıştır. Maslach tükenmişlik envanteri uygulanarak oradaki bilgiler toplanmıştır. En fazla duygusal boyutun görüldüğü verilerde, yaştaki tükenmişlikle ilgili bir bulguya rastlanmamıştır. Cinsiyet değişkeninde ise bayanların daha fazla, medeni durumda ise bekârların daha fazla tükenmiş oldukları anlaşılmıştır. Öğretmenlerin şartlarındaki olan memnuniyetleriyle tükenmişliklerinin az olmasıyla pozitif bir değişim gösterdikleri anlaşılmıştır.

Özcan (2008) Maslach tükenmişlik envanterini 404 öğretmene uygulamıştır. Bazı değişkenlerin tükenmişlik seviyelerine etkisini araştırmıştır. Yaşın, medeni durumunun, meslekteki çalışma yaşını, öğretmenin branşı, sınıfta bulunan öğrenci gibi öğretmenlerin öğretmenlerdeki tükenmişliği artırdığını görmüşlerdir.

Yüksel'in (2009) özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin tükenmişliklerine etki eden değişkenlerin irdelenmesi başlıklı çalışmasını Antalya'daki okullarda 450 öğretmenle yapmıştır. Yapısal eşitlik modelindeki yol analizi uygulanmıştır. Özel ve

genel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerden mesleki başarıları olumlu çıkmıştır. Tükenmişlik değerleri de anlamlılık göstermiştir.

Bayrakdar'ın (2014) din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik algıları adlı çalışmasında Maslach tükenmişlik envanteri kullanılmıştır. Tarama modeliyle yapılmış olan bu doktora tezinde olaylarda etkinliğini göstermiş faktörlere bakıp bunlarla ilgili genellemelerde bulunulmuştur. Araştırma Kayseri'deki lisans düzeyindeki 260 din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenleri üzerine uygulanmıştır. Bu öğretmenlerden yaklaşık %66'ı erkekken %34'ü bayan öğretmenlerden oluştuğu görülmüştür. Seçilmiş grup da çoğunluğun evli olduğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın en önemli faktörlerinden biri de verimli olabilecek öğretmenlerin sorunlarını anlamaktır. Bunun için anket sonucunda tükenmişliği en fazla olan 10 din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni ile tükenmişliği en az olan 9 din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni ile bir sohbet tarzı bir söyleşi yapılmıştır. Bu sohbetten elde edilmiş kayıtlarda anlamlandırılıp detaylı bir şekilde kullanıma hazırlanmıştır. Cinsiyete göre tükenmişliklere bakıldığında bayanlarda duygusal boyutta ve kişisel başarıda baylara göre tükenmişlikleri yüksek çıkmıştır, duyarsızlaşma boyutunda ise anlamlılık görülmemiştir. Kıdeme bakıldığında anlamlı farklılıklar görülebilirken duygusal boyutta ve kişisel başarı boyutlarında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Medeni duruma, mezun olunan okula, mezun olunmuş bölüme, öğrenim durumuna ve çalışmakta oldukları okul düzeylerine bakıldığında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır. Fakat okul türüne bakıldığında özel okullardaki öğretmenlerin başarı algıları daha yüksek çıkmıştır.

2.2.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Maslach ve Jackson (1981) bayan öğretmenlerdeki duygusal tükenmişlik bay öğretmenlere göre daha yüksek çıkmıştır. Böyle bir farkı şu etmenlerle açıklanabilir; bayanın toplumdaki yeri, bakmakla ve insanların yardımına koşmaya uygun yapısıyla, birçok konuda duygusal bir yapıda olması, ailedeki görevi gibi sebepler sayılabilir. Duygusallığı ile bu gibi sebeplerden dolayı yorulmuş olacaktır.

Farber'in (1984) kırsalda görev yapan öğretmenlerdeki stresle tükenmişliği konu alan araştırmasındaki sonuçlara bakacak olursak:

- Öğretmenlerin yaşlarına bakıldığında en fazla tükenmişliğin 34-44 yaşları arasında olduğunu görülür,
- Öğretmenlerdeki tükenmişliğin nedenlerinin başında öğretmenle yönetici arasındaki durum ve toplumdaki dışlanmış gibi olmasının tek kalmış ve etrafında kimse yokmuş gibi hissetmesi,
- Tükenmişliğin öğretmenin görevini devam etmesindeki sebepleri azaltarak bitirmesi,
- Öğretmendeki tükenmişlik durumunun artmasıyla öğrenciyle arasındaki ilişki bozulur ve dersteki öğrenci doyumunu düşmeye başlar.

Byrne (1991) zamansal daralmalar, öğrencinin fazla olması, yönetim tutumları ve velinin öğrencisi için destekleyici olmayışı öğretmenlerde tükenmişliğin oluşmasını sağlayan stresin kaynağıdır. Buna ek olarak bayan öğretmenlerin başarısız olmaları bay öğretmenlere kıyasla tükenmişliğin çok fazla çıkması, bayanın duygusallığının fazla oluşu büyük etmendir. Buradan da duygusal sendrom ile kişisel başarı arasında bağlantı var olduğu anlaşılmıştır.

Friedman ve Farber (1992) sınıftaki öğrencilerle olan iletişim ve onların davranışlarından oluşacak şeyleri kontrol için kurulacak iletişimi kurabilen öğretmenlerin kuramayanlara göre tükenmişlikleri daha düşüktür.

Bandura (1997) öğretmenlerdeki var olan becerilerdeki kullanabilme özelliği de tükenmişliği etkilemektedir. Kendisinde var olan becerileri günlük hayata dönebilen öğretmenlerin tükenmişlik durumları daha düşük olduğunu belirtmiştir.

Brouwers ve Tomic (1997) öğretmenlerin öğrencinin istenmeyen davranışı karşısındaki tükenmişlik seviyelerine bakmışlardır. Öğrencide bulunan olumsuz davranışların direk öğretmeni etkilemediğini görmüşler, fakat bu olumsuz davranışı düzeltemeyen öğretmenin yeterlilik eksikliği duyması ile bir tükenmişlik sendromu yaşadığı görülmüştür. Öz güveni düşük öğretmenin diğer öğretmenlere göre sorunlar karşısında daha hızlı çökmesine ve daha yüksek tükenmiş olmasına sebep olmaktadır.

Wright ve Bonett (1997) işteki duruma göre tükenmişliğin etkisini araştırmışlardır. Maslach'ın tükenmişlikle ilgili oluşturduğu boyutlarla çalışmadaki iş yapma verimliliğini araştırmışlardır. Araştırma sırasında iki sefer uygulama olmuştur. Sonuçları sıralayacak olursak:

- İşteki verimlilikle duygusallık arasındaki ilişkileri negatiftir,
- İş verimliliğinin duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı ile bağlanmadığına varılmıştır.

Abel ve Sewell (1999) yapmış oldukları köy ve şehirdeki ortaöğretimlerdeki öğretmenlere stresle tükenmişlik düzeyleri ile ilgili araştırmalarında çalışılacak ortamın kötü olması iki yerde de çalışmış olan öğretmenin tükenmişlik düzeyini yükselttiği görülmüştür. Şehirlerde çalışan lise öğretmenleri kırsal alanlarda çalışan öğretmenlerden daha yorucu ve stresli çalışma ortamına sahiptirler.

Valas'ın (2001) Norveç de yapmış olduğu çalışmada 1580 öğrenciyle araştırmasındaki kurgulamış olduğu yapısallığın eşit olduğu modellemede sonuçlara bakıldığında; öğrenilmiş başarının, doğru bir şekilde veya yaşamsal öğrenmeler, istekler, umutsuzluk bulunduğu yerle uyumlu olmakla ilişkilidir. Sonuçlara bakıldığında, cinsiyet yönünde erkeklerin yüksek strese sahip olduğu görünmektedir. Tabi diğer yönden de kızların psikolojilerinin uyumsuzluğu fazladır.

Maslach, Schaufeli ve Leiter (2001) cinsiyet yönünde tükenmişliğe baktıklarında tükenmişliğin bir etkisinin olmadığı görülürken, eğitim düzeylerinin artması ile tükenmişliğinde arttığı sonucu bulunmuştur.

Croom (2003) yaptığı araştırmada ABD'de kırsal kesimde çalışan öğretmenlere yöneliktir. Üç eyaletteki çiftçilikle ilgili eğitim veren 248 öğretmenle bu çalışma yapılmıştır. Maslach tükenmişlik envanterinin yapıldığı öğretmenlerin dörtte üçü bay iken dörtte biri bayan öğretmendir. Bu eğitimde çalışıyor olan öğretmenlerden Maslach'ın tükenmişlik boyutlarında ayrı seviyelerde yaşadıkları görülmüştür. Duygusal boyuttan orta halli görülürken daha fazla kişisel başarıda düştüğü görülür. Duyarsızlaşma boyutunda ise öğrencilerinin yanı sıra öğretmen arkadaşlarıyla da düşük bir durum gösterir. Cinsiyete bakıldığında ise tükenmişlikle aralarında bir ilişki olmadığı görülür. Diğer değişkenlere de bakacak olursak yaş ve öğretmenin kıdeminin duyarsızlaşma boyutunda anlamlılık görülürken, duygusal ve kişisel başarıda anlamlılık söz konusu değildir.

Kokkinos (2007) maslach tükenmişlik envanterini 447 öğretmen üzerinde uygulamıştır. Bu araştırmada öğretmenlerdeki kıdem kademesine göre duygusal boyutunda şöyle bir anlamlılık vardır, 10 yıl üzerindeki kıdemli öğretmenlerde 10 yıl altındaki öğretmenlerden daha fazla duygusal tükenmiş olduğu görülür. Evlenmiş olan

bayan öğretmenlerdeki duygusal boyutu evli bay öğretmenlerden daha fazla tükenmişlik görülmüştür. Evli olup olmama ile eğitimdeki seviyeleri arasındaki bağlantıyla meslekteki çalışma süresinin eğitimdeki seviyeleri arasında bağlantı olduğu görülmüştür. 10 yılını daha doldurmamış lisansüstü eğitim almış öğretmenlerle 10 yılını ve üstünü doldurmuş lisansüstü eğitim almış öğretmenler arasındaki kişisel başarısızlıkları arasında 10 yılın altında olanlarda az seviyede çıkmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanma süreci, veri toplama aracı ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Fen bilimleri öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesini konu alan bu çalışma, nicel yöntemli olup; ilişkisel araştırma türlerinden nedensel karşılaştırma modeli ve korelasyonel (ilişkisel) tarama modeli kullanılmıştır. Nedensel araştırmalar, “insan grupları arasındaki farklılıkların nedenlerini ve sonuçlarını koşullar ve katılımcılar üzerinde herhangi bir müdahale olmaksızın belirlemeyi” amaçlayan çalışmalardır. Korelasyonel araştırmalar, “iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek ve neden-sonuç ile ilgili ipuçları elde etmek” amacıyla yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, 2014).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Bitlis ili Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı bulunan okullarda görev yapmakta olan 239 Fen Bilimleri öğretmeni oluşturmaktadır. Bu araştırmada uygun örneklem belirleme yöntemi ile örneklem alınma yoluna gidilmiş olup 158 Fen Bilimleri öğretmenine ulaşılmıştır. Uygun örneklem zaman, para ve iş gücü kaybını önlemeyi temel amaç edinen bir örneklem yöntemidir (Büyüköztürk, 2014).

Araştırmanın evrenine ilişkin betimsel istatistikler tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Örneklem İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Medeni Durum	Evli	76	48,1
	Bekâr	82	51,9
Cinsiyet	Erkek	77	48,7
	Kadın	81	51,3
Görev Yeri	İl	41	25,9
	İlçe	86	54,4
	Köy	31	19,6
Hizmet Yılı	0-2 yıl arası	54	34,2
	3-5 yıl arası	64	40,5
	6 ve üzeri	40	25,3
Yaş	23-26 arası	51	32,3
	27- 30 arası	59	37,3
	31 ve üzeri	48	30,4

Araştırmanın örneklemine bakıldığında %48.1'i evli, % 51.9'u bekar fen bilimleri öğretmenlerinden oluşurken, % 48.7'si erkek, % 51.3'ü kadınlardan oluşmaktadır. Görev yeri değişkeni açısından bakıldığında ise, %25.9'u ilde, % 54.4'ü ilçede ve %19.6'sı köydeki okullarda çalışmakta olduğu görülürken, katılımcıların %34.2'si 0-2 yıl arası, %40.5'i 3-5 yıl arası ve %25.3'ü 6 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %32.3'ü 23-26 yaş arası, %37.3'ü 27-30 yaş arası ve %30.4'ü 31 yaş ve üzeri yaşa sahip öğretmenlerden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplanması

Bu araştırmanın verileri Bitlis İl Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla Bitlis Valiliği'nden alınan ve araştırma uygulamalarının yapılabileceğine ilişkin "Valilik Oluru" aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmacı tarafından örneklemdaki okullarda görev yapan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğretmenlere dağıtılmış ve yine araştırmacı tarafından toplanmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak oluşturulan anket 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde fen bilimleri öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, kıdem, medeni durum, görev yeri, ders yükleri ile ilgili soruların yer aldığı kişisel bilgi formu, ikinci bölümde ise 22 maddeden oluşan “Maslach Tükenmişlik Envanteri (Maslach Burnout Inventory, MBI)” bulunmaktadır.

Maslach Tükenmişlik Envanteri ile değişkenler (Cinsiyet, yaş, haftalık ders saati, kıdem, medeni durum, görev yeri) bir araya getirilip tek anket formu oluşturulmuş ve anketin tamamı Fen Bilimleri Öğretmenlerine uygulanmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Anketin birinci bölümü olan kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, kıdem, medeni durum, görev yeri ve haftalık ders yükleri ile ilgili sorular yer almaktadır.

3.4.2. Maslach Tükenmişlik Envanteri (Maslach Burnout Inventory, MBI)

Araştırma kapsamında kullanılan Maslach ve Jackson tarafından 1981 yılında geliştirilmiştir. Ölçek Türkçe’ ye 1992 yılında Ergin tarafından uyarlanmıştır. Tükenmişlik ölçeği 3 boyuttan ve 22 maddeden oluşmaktadır. Birinci boyut 9 maddeden (1, 2, 3, 6, 8, 13, 14, 16, 20) oluşan “duygusal tükenmişlik (DT)” (Emotional Exhaustion, EE), ikinci boyut 5 maddeden (5, 10, 11, 15, 22) oluşan “duyarsızlaşma” (D) (Depersonalisation, DP), üçüncü boyut ise 8 maddeden (4, 7, 9, 12, 17, 18, 19, 21) oluşan “kişisel başarı” (KB) (Personal Accomplishment, PA) boyutlarıdır.

Maslach tükenmişlik envanteri’nin özgün formu 7’li likert olup puanlaması ise; duygusal tükenme boyutu için, 27 ve üzeri yüksek, 17-26 normal, 0-16 arası düşük, duyarsızlaşma boyutu için, 13 ve üzeri yüksek, 7-12 arası normal, 0-6 arası düşük, kişisel başarı için, 0-31 arası yüksek, 32-38 normal, 39 ve üzeri düşük şeklinde yapılmıştır.

Envanterin orijinali 7’li likert ölçekli iken Ergin (1992)’nin uyarlaması ile 5’li likert ölçekli hale çevrilmiştir. Ölçeğin değerlendirilmesi şu şekildedir: Hiçbir zaman, çok nadir, bazen, çoğu zaman, her zaman. Bu çalışmada ise tüm boyutlar puanlanırken 1-5 arası bir değerlendirme skalası kullanılmıştır. Hiçbir zaman seçeneği için 1, çok nadir seçeneği için 2, bazen için 3, çoğu zaman seçeneği için 4 ve her zaman seçeneği için 5 şeklinde puanlanarak boyutların ve ölçeğin tamamının puanı oluşturulmuştur. Kişisel başarı boyutundaki tüm maddeler ters puanlanmıştır. Dolayısıyla “kişisel başarısızlık” olarak ifade edilmiştir. Araştırma kapsamında seçeneklere denk gelen puanlar Tablo 2.’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Maslach Tükenmişlik Envanteri Beşli Dereceleme Ölçeğinin Puanlanmasına Ait Sonuçlar

Seçenekler	Alt-Üst Sınır	Puan	Puana Karşılık Gelen Yorum
Hiçbir Zaman	1	1.00-1.79	Çok Az Tükenmiş
Çok Nadir	2	1.80-2.59	Az Tükenmiş
Bazen	3	2.60-3.39	Orta Düzeyde Tükenmiş
Çoğu Zaman	4	3.40-4.19	Çoğunlukla Tükenmiş
Her Zaman	5	4.20-5.00	Çok Fazla Tükenmiş

Tükenmişliğin alt boyutlarından duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma boyutları olumsuz, kişisel başarısızlık boyutu ise olumlu maddelerden oluşmaktadır. Tükenmişliğin yüksek olması duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarısızlık boyutlarının tümünde yüksek puanı, orta düzey olması orta puanı ve düşük düzey olması düşük puanı yansıtmaktadır. Ayrıca Ergin’ in (1993), yaptığı çalışmada 550 katılımcı üzerinde uygulama yapmış olup güvenirlik katsayıları sırasıyla duygusal tükenmişlik için $\alpha=.83$, duyarsızlaşma için $\alpha=.65$ ve kişisel başarısızlık boyutu için $\alpha=.72$ olarak hesaplanmıştır.

Bu araştırma bağlamında güvenirlik katsayısı tekrar hesaplanmış ve duygusal tükenmişlik için $\alpha=.852$, duyarsızlaşma için $\alpha=.708$ ve kişisel başarısızlık için $\alpha=.741$ olarak hesaplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin parametrik testlere uygunluğunu test edebilmek amacıyla veri setinin normal dağılıp dağılmadığına karar verebilmek amacıyla çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmıştır. Veri setinin çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakıldığında değerlerin tüm gruplarda -1 ile +1 arasında değiştiği görülmektedir. Dolayısıyla parametrik testlerin uygulanmasında bir sakınca olmadığına karar verilmiştir.

Elde edilen veriler frekans testi, bağımsız gruplar T testi, Tek yönlü ANOVA ve basit doğrusal korelasyon analizlerine tabi tutulmuştur. Analizler toplam 158 ölçüm üzerinden analizler yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri için SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları kapsamında, verilerden elde edilen bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt amacı olan “Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Tükenmişliklerinin Düzeylerini Betimlemek” için yapılan frekans testi sonucu tablo 3’te özetlenmiştir.

Tablo 3. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve Boyutlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişkenler	N	\bar{X}	SS	Düzye
Duygusal Tükenmişlik	158	2.14	.669	Az Tükenmiş
Duyarsızlaşma	158	1.81	.461	Az Tükenmiş
Kişisel Başarısızlık	158	2.26	.661	Az Tükenmiş
Tükenmişlik	158	2.07	.512	Az Tükenmiş

Tablo 3’e bakıldığında, toplam tükenmişlik ve tükenmişliğin ortalama puanlarına bakıldığında tüm boyutlarda ve genel tükenmişlik düzeyinin “az tükenmiş” düzeyinde olduğu görülmektedir.

4.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt amacı olan “Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığını” belirlemek için yapılan bağımsız gruplar T testi sonucu tablo 4’te özetlenmiştir.

Tablo 4. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Mesleki	Erkek	77	58,08	7,48	156	-,309	,757
Tükenmişlik	Kadın	81	58,44	7,07			

Fen bilimleri öğretmenlerinin cinsiyet yönünde tükenmişliklerine baktığımızda anlamlı bir farklılık görülmemektedir, $t(156)=-,309$, $p<0.5$. Erkek fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri 58,08 iken, bayan fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri 58,44 dür.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan “Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin yaş değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığını” belirlemek için yapılan tek yönlü ANOVA testi sonucu tablo 5’te özetlenmiştir.

Tablo 5. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Yaş Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

	Yaş	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
Mesleki Tükenmişlik	23-26 arası	51	58,88	6,22	Gruplar arası	78,289	2	39,14	,740	,479
	27-30 arası	59	57,35	7,89	Gruplar içi	8169,09	155	52,87		
	31 ve üzeri	48	58,72	7,49	Toplam	8274,38	157			

Bu analizde, fen bilimleri öğretmenlerinde yaş değişkeni yönünde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir, $F(2,155)=,740$, $p<0.5$. Bu tabloya bakıldığında 23 ile 26 yaş aralığındaki tükenmişlik düzeyi 58,88 olup bu 27 ile 30 yaş aralığında 57,35 olarak görülmektedir. 31 ve üzeri yaşta bu tükenmişlik düzeyi 58,72 olarak görülmektedir.

4.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt amacı olan “Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin kıdem değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığını” belirlemek için yapılan tek yönlü ANOVA testi sonucu tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Kıdem Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

	Kıdem	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
Mesleki Tükenmişlik	0-2 yıl arası	54	56,99	5,83	Gruplar arası	134,402	2	67,201	1.280	,281
	3-5 yıl arası	64	58,85	8,18	Gruplar içi	8139,97	155	52,516		
	6 yıl ve üzeri	40	59,04	7,35	Toplam	8274,38	157			

Analizde, fen bilimleri öğretmenlerinin kıdem değişkeni yönünde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir, $F(2,155)=1.280$, $p<0.5$. Kıdem değişkeni yönünde tükenmişlik düzeylerine bakıldığında 0-2 yıl arasında 56,99, 3-5 yıl arasında 58,85, 6 yıl ve üzerinde 59,04 olarak görülmektedir.

4.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt amacı olan “Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin haftalık ders saati değişkeni ile arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını” belirlemek için yapılan basit doğrusal korelasyon testi sonucu tablo 7’de özetlenmiştir.

Tablo 7. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Haftalık Ders Saati Değişkenine İlişkin Pearson Korelasyon Sonuçları

		Haftalık Ders Saati	Mesleki Tükenmişlik
Haftalık Ders Saati	Pearson Correlation	1	,004
	Sig. (2-tailed)		,957
	N	158	158
Mesleki Tükenmişlik	Pearson Correlation	,004	1
	Sig. (2-tailed)	,957	
	N	158	158

Tablo 7 incelendiğinde fen bilimleri öğretmenlerinin haftalık ders saatleri değişkeni yönünde tükenmişlik düzeylerinde anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

4.6. Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı alt amacı olan “Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin medeni durum değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığını” belirlemek için yapılan bağımsız gruplar T testi sonucu tablo 8’de özetlenmiştir.

Tablo 8. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Medeni Durum Değişkenine İlişkin T Testi Sonuçları

	Medeni Durum	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Mesleki	Evli	76	57,94	7,40	156	-,532	,595
Tükenmişlik	Bekar	82	58,56	7,15			

Fen bilimleri öğretmenlerinin medeni durumları yönünde analize baktığımızda anlamlı bir farklılık görülmemektedir, $t(156)=-,532$, $p<0.5$. Medeni duruma göre tükenmişlik düzeylerine baktığımızda evlilerde 57,94 olarak görülürken bu oran bekârlar da 58,56 olarak görünmektedir.

4.7. Yedinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın yedinci alt amacı olan “Fen bilimleri öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin görev yeri değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığını” belirlemek için yapılan tek yönlü ANOVA testi sonucu tablo 9’da özetlenmiştir.

Tablo 9. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişliklerinin Görev Yeri Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

	Görev Yeri	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
Mesleki	İl	41	58,92	6,25	Gruplar arası	25,057	2	12,529	,235	,791
Tükenmişlik	İlçe	86	58,08	7,46	Gruplar içi	8249,32	155	53,221		
	Köy	31	57,88	8,05	Toplam	8274,38	157			

Analizde, fen bilimleri öğretmenlerinin görev yerleri değişkeni yönünde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir, $F(2,155)=,235$, $p<0.5$. Fen bilimleri öğretmenlerinin görev yerine göre tükenmişlik düzeyleri ilde 58,92, ilçede 58,08 ve köyde 57,88 olduğu görünmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç ve Tartışma

Alan yazın incelendiğinde mesleki tükenmişle ilgili birçok araştırma, makale, kitap gibi yayın mevcuttur. Farklı mesleklerde olan bu yazımlarda ulusal olarak fen bilimleri öğretmenleri üzerine fazla olmadığı görülmüştür. Bu çalışmanın hem ulusal hem de uluslararası alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın evreni Bitlis İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki devlet okullarında çalışmakta olan 239 fen bilimleri öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemini olarak 158 fen bilimleri öğretmenine ulaşılmış ve bazı demografik değişkenlere göre mesleki tükenmişlik düzeylerine bakılmıştır. Demografik değişken olarak cinsiyet, yaş, kıdem, haftalık ders saati, medeni durum ve görev yeri alınmıştır.

Okullardaki birçok stres yapıcı öge bulunmakta olup bunlar ilk aşamada öğretmeni etkilemekte, sonraki aşamalarda ise öğrenciyi, veliyi, okulu ve son olarak da eğitim-öğretimin kalitesini etkilemektedir. Bu yüzdende öğretmenlerde stres yapabilecek unsurları anlamak ve bunların mesleki tükenmişliğe dönüşmesini engellemek gerekmektedir. Bunu yapabilmek için de tükenmişliği etkileyen değişkenlerin bulunması uygun olacaktır. Maslach tükenmişlik envanteri yardımı ile bu değişkenlerin mesleki tükenmişlik üzerine etkilerine bakılmıştır.

Farklı kurumlarda çalışan öğretmenler üzerine yapılan bu araştırmada cinsiyet ile tükenmişlik arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Sucuoğlu ve Kuloğlu, 1996). 633 öğretmende tükenmişlik durumlarına bakılmış ve cinsiyet yönünde anlamlı bir farklılığa rastlanamamıştır (Gündüz, 2004). Görme, işitsel ve zihinsel engellilere hizmet veren okullardaki öğretmenlere uygulanan çalışmada cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Oruç, 2007). Veri toplama aracının Maslach Tükenmişlik Envanteri'nin kullanıldığı araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetleri göz

önüne alındığında anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Özkan, 2007). Ankara da 515 öğretmenin küme örneklem yöntemine göre belirlenmesi sonucu oluşturulan gurubun tükenmişlik düzeylerinde yaş, cinsiyet, medeni durum, mesleki kıdem gibi değişkenlerden bakılmıştır. Bu değişkenlerden birisi olan cinsiyette anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Erdemoğlu ve Şahin, 2007). Bu çalışmalardan farklı çalışmalar da incelendiğinde çalışanların tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet değişkeninde anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar mevcuttur (Seğmenli, 2001; Çavuşoğlu, 2005; Bayrı, 2006; Özipek, 2006; Karabıyık, 2006; Maslach vd., 2001; Croom, 2003; Alkan, 2014;; Tunç, 2013; Seçer, 2011; Akar, 2010; Kaya, 2009; Öktem, 2009). Bununla birlikte tam tersi yönde tükenmişliğin cinsiyet değişkeni yönünde anlamlı farklılığın bulunduğu sonuçlarda bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir: Öğretmenlerde ki tükenmişliğin cinsiyet ile ilişkisine ve okulda ki etmenleri incelemek için 1597 öğretmenle yapılan çalışmada erkek öğretmenlerdeki tükenmişlik düzeyleri daha fazla çıkmıştır (Friedman, 1991). Eğitim Fakültesinde dörde giden 268 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Cinsiyete göre tükenmişliğe bakıldığında erkek öğrencilerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşmasının kız öğrencilere göre yüksek olduğu anlaşılmıştır. Buradan erkek öğrencilerin tükenmişliği daha fazla çıkmıştır (Ören ve Türkoğlu, 2006). Yapılan çalışmada tükenmişliği etkileyen değişkenlerden biriside cinsiyet olarak bulunmuştur (Murat, 2003). Bu çalışmaların haricinde de çalışmalar mevcuttur (Aslan ve diğerleri, 1996; Baysal, 1995; Ergin, 1992; Girgin, 1995; Girgin ve Baysal, 2005; Gökçekan ve Özer, 1997; Dursun, 2000; Topaloğlu vd. 2007; Bayrakdar, 2014; Byrne, 1991; Valas, 2001; Maslach ve Jackson, 1981; Torun, 1995; Tümkaya, 1996).

Tükenmişliğin farklı sosyo-demografik durumlara bakılarak var olup olmadığı kontrol edildiğinde 412 öğretmenden yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Topaloğlu, vd. 2007). Bolu'da ki endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin yaş değişkenine göre tükenmişliklerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Çavuşoğlu, 2005). Bu çalışmada özel eğitimde ki öğretmenlerle normal öğretimde ki öğretmenlerin tükenmişlikleri karşılaştırılmıştır. Yaş ile tükenmişlik arasında anlamlılık bulunmamıştır (Sucuoğlu ve Kuloğlu, 1996). Tükenmişlikte yaş değişkenine bakıldığında anlamlı bir sonuç bulunmamış farklı çalışmalarda mevcuttur (Alkan, 2014; Seğmenli, 2001; Ak, 2014; Tunç, 2013; Arucan,

2008). Bu çalışmanın tam tersini ifade çalışmalarda bulunmaktadır: Mesleki tükenmişliğin ilkökul öğretmenleri üzerine yapılan çalışmada 401 öğretmene uygulanan ankette yaşın artması karşısında tükenmişlikte azalma görülmüştür (Girgin, 1995). Okul öncesi öğretmenlerine 13 ilde uygulanarak oluşturulmuş olan bu çalışmada tükenmişlikte yaş değişkenine bakıldığında anlamlı bir farklılık görülmüştür (Öztürk, 2006). Tükenmişliğin yaş değişkeni yönünde anlamlı farklılığın bulunduğu sonuçlarda bulunmaktadır. (Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman, 2005; Baysal, 1995; Tümkaya, 1996; Dursun, 2000; Özipek, 2006; Cemaloğlu ve Şahin, 2007; Özcan, 2008; Croom, 2003; Çam, 1989; Dolunay, 2001; Kaner ve diğerleri, 2007; Sucuoğlu ve Kuloğlu, 1996; Torun, 1995; Tuğrul ve Çelik, 2002; Izgar, 2001).

Rehber öğretmenleri üzerinde yapılan çalışma Zongulda'ta uygulanmıştır. Araştırmada hizmet süresine göre tükenmişlikle ilgili anlamlı bir bağıllık bulunmamıştır (Başören, 2005). Niğde de yapılmış olan bu çalışmada farklı değişkenler yönünden öğretmenlerin tükenmişlik durumlarına bakılmıştır. Hizmet sürelerine göre bakılan beden eğitimi öğretmenlerinde tükenmişlikte anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Özkan, 2007). Müdür ve müdür yardımcılara uygulanmış olan envanter sonucunda kıdem değişkeninde hiçbir boyutta anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Dağlı, 2006). Tükenmişlik ile umutsuzluk düzeylerinin ilişkileri farklı değişkenlere göre incelenip tükenmişlik ve umutsuzluk düzeylerin de hizmet süresi yönünde anlamlı bir fark görülmemiştir (Yıldırım, 2007). Ankara'da ki okullarda görev yapmış olan bilgisayar öğretmenlerinin karşılaştıkları sorun sayısı ve tükenmişliklerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Deryakulu, 2005). Tükenmişlikte hizmet süresi değişkenine bakıldığında anlamlı bir sonuç bulunmamıştır (Peker, 2002; Çavuşoğlu, 2005; Bayrı, 2006; Ak, 2014; Tunç, 2013; Yalçın, 2011; Karakuş,2008; Arucan, 2008). Tam tersini iddia eden çalışmalarda mevcuttur: Okul yöneticilerine yapılan çalışmada farklı değişkenlere göre tükenmişlik durumu incelenmiştir. Okul yöneticilerinde kıdem yılı 0-5 arasındakilerin diğer kıdem yıllarından oldukça yüksek olduğu görülmüştür (Izgar, 2000). 366 öğretmenin katıldığı araştırmada tükenmişliğin hizmet süresi değişkenine göre bakıldığında anlamlılık saptanmıştır (Dolunay, 2002). Tükenmişliğin hizmet süresi değişkeni yönünde anlamlı farklılığın bulunduğu sonuçlarda bulunmaktadır (Baltaş ve Baltaş, 1997; Çokluk, 1999; Cemaloğlu ve Şahin, 2007; Bayrakdar, 2014; Croom, 2003;

Kokkinos, 2007; Engin, 1992; Girgin, 1995; Gökçakan ve Özer, 1997; Gündüz, 2004; Sucuoğlu ve Kuloğlu, 1996; Torun, 1995; Tümkaya, 1996).

Edirne’de ki 212 öğretmene uygulanan Maslach Tükenmişlik Envanteri ile tükenmişliğe bakılmıştır. Örnekleme de ki öğretmenlerin haftalık ders saatlerine bakıldığında tükenmişlik düzeylerinde anlamlılık bulunmamıştır (Özipek, 2006). Araştırma sonuçlarına bakıldığında ders saati açısından tükenmişlikte anlamlı farklılık görülmemiştir (Deryakulu, 2005). Tükenmişlikte ders saati değişkenine bakıldığında anlamlı bir sonuç bulunmamıştır (Seğmenli, 2001; Ayvaz, 2015; Karakuş,2008; Karabıyık, 2006; Karabıyık, 2006).

İlköğretim okulunda yapılan çalışma 720 kişiye uygulanmıştır. Bu çalışmada medeni durumun tükenmişlik yönünde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür (Tümkaya, 1996). Özel eğitim öğretmenlerinin demografik ve mesleki değişkenlere göre tükenmişlik düzeylerine Maslach Tükenmişlik Envanteri kullanılarak bakılmıştır. Medeni durum olan değişkende anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Oruç, 2007). Örnekleme de ki öğretmenlerde medeni durum değişkenine göre anlamlılık görülmemiştir (Özipek, 2006). Medeni durum değişkenine göre tükenmişliğe bakıldığında anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Çavuşoğlu, 2005). Mersin de yapılmış olan bu çalışmada medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Gündüz, 2004). Tükenmişlikte medeni durum değişkenine bakıldığında anlamlı bir sonuç bulunmamıştır (Girgin, 1995; Bayrı, 2006; Karabıyık,2006; Oruç,2007; Ayvaz, 2015; Ak, 2014; Tunç, 2013; Seçer, 2011; Yalçın, 2011; Karakuş,2008). Farklı sonuçlarda vardır: Düzenlenen kursa katılmış olan öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerine bakıldığında medeni durum değişkeninde tükenmişliği etkilediği anlaşılmıştır (Kırılmaz, Çelen ve Sarp, 2003). Üniversitede ki öğretim elemanlarında ki tükenmişliği anlamada kullanılması amaçlanan değişkenler için yapılmış olan çalışmada medeni durum değişkeninde anlamlılık bulunmuştur (Murat, 2003). Tükenmişliğin medeni durum değişkeni yönünde anlamlı farklılığın bulunduğu sonuçlarda bulunmaktadır (Topaloğlu vd. 2007; Özcan, 2008; Kokkinos, 2007).

Psikolojik danışmanlarda ki tükenmişliğin farklı değişkenlere bakılarak incelenmiştir. Erzurum da yapılan çalışmaya 147 danışmanın katılımıyla gerçekleşmiş olup tükenmişliği etkileyip etkilemediğine bakılan değişkenlerden biriside görev yeridir. Görev yeri değişkenliğinin tükenmişliği etkilemesi açısından anlamlı bir sonuca

ulaşılamamıştır (Seçer, 2011). Tükenmişlikte görev yeri değişkenine bakıldığında anlamlı bir sonuç bulunmamıştır (Seğmenli, 2001; Bayrı, 2006). Bunun tam tersini ifade eden çalışmalarda mevcuttur: Yöneticilerin tükenmişlik düzeylerinde köy ve kasabalarda ki okullarda görev alan yöneticilerde illerde ki yöneticilere göre daha fazla tükenmiş oldukları ortaya çıkmıştır (Izgar, 2000). Kırsal ve kentsel bölgelerde ki okullarda yöneticilik yapan öğretmenlerde kentte bulunan okullarda yöneticilik yapanların kırsal alandakilere göre daha fazla tükenmişlik yaşadıkları görünmüştür (Düztaş, 2008). Tükenmişliğin görev yeri değişkeni yönünde anlamlı farklılığın bulunduğu sonuçlarda bulunmaktadır (Abel ve Sewell, 1999).

5.2.Öneriler

5.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler

Bu araştırmada çalışmış olduğumuz “fen bilimleri öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi “ başlıklı tezimizde değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, kıdem, haftalık ders saati, medeni durumu, görev yeri) anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Farklı değişkenlere göre tükenmişliği etkileme durumlarına bakılıp günümüz eğitiminin sorunlarından olan öğretmenlerdeki tükenmişlik sendromu azaltılabilir.

Birçok farklı nedeni olan mesleki tükenmişliğin azaltmaya yönelik işlemler yapılabilir. Örneğin bireyleri geliştirici hizmet içi eğitimlerin verilmesi, öğretmenler üzerinde oluşan aşırı ders yükü azaltılabilir, motivasyon verici etkinlikler yapılabilir.

5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

Bu alışma farklı bölgelerde, öğretmenlerde, okullarda, branşlarda tekrardan yapılıp yeni örneklemlerde karşılaştırma yapılabilir. Bu alışma nicel yöntemli bir çalışmadır. Araştırmaya genişlik katabilmek için nitel yöntemlerle çalışılabilir.

KAYNAKÇA

- Abel, M. H. & Sewell, J. (1999). Stress And Burnout İn Rural And Urban Secondary School Teachers. *Educational Research*, 92 (5), 287- 293.
- Ak, N. (2014). *Mesleki Ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi – Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitülerinin Ortak Yürüttüğü Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Tezli Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Akar, H. (2010). *İlköğretim Müfettişlerinin Bazı Sosyal, Demografik Ve Mesleki Özelliklerine Göre Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi Anabilim Dalı, Elazığ.
- Akçamete, G. Kaner S. Ve Sucuoğlu, B. (2001), *Öğretmenlerde Tükenmişlik İş Doyumu ve Kişilik*, Nobel Yayın Dağıtım; Ankara.
- Alkan, M. F. (2014). *Ortaokul Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyi Ve Nedenleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Yönetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Ardıç, K. ve Polatçı, S. (2009). Tükenmişlik Sendromu ve Madalyonun Öbür Yüzü: İşle Bütünleşme. *Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 25(3), 1-32.
- Arı, S. G. ve Bal, Ç. E. (2008). Tükenmişlik Kavramı: Birey ve Örgütler Açısından Önemi. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt 15, Sayı.1.
- Arucan, D. (2008). *Özel Eğitim Kurumlarında Ve Kız Meslek Liselerinde Görev Yapan Çocuk Gelişimi Ve Eğitimcilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

- Aslan, H., Bengi Gürkan S., Alparıslan, Z.N. ve Ünal, M. (1996). Tıpta Uzmanlık Öğrencisi Hekimlerde Tükenmişlik Düzeyleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 7 (1) , 39.
- Avşaroğlu, S., Deniz, M. E. ve Kahraman, A. (2005). Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 115-129.
- Ayvaz, U. (2015). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Aydın, M. (1993), *Çağdaş Eğitim Denetimi*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Bailey, R.D. (1985). *The Burnt-Out Helper: Coping With Stress İn Earing*. Blackwell Scientific Publications Ltd.
- Baltaş, A. ve Baltarı, Z. (1997). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baltaş, Z. ve Baltarı, A. (2011). *Stres ve Başa çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: Freenman and Company.
- Başören, M. (2005). *Çeşitli Değişkenlere Göre Rehber Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Bayrakdar, N. (2014) *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Algıları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı, Kayseri.
- Bayrı, H. (2006). *Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenlerin İş Doyumuna ilişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi , Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, s.58.

- Baysal, A.(1995). *Lise ve Dengi Okul Öğretmenlerinde Meslekte Tükenmişliğe Etki Eden Faktörler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Brouwers, A ve Tomic,W. (1997). Teacher Burnout, Perceived Self Efficacy In Classroom Management, And Student Disruptive Behaviour In Secondary Education. *Education and Society*, 17.
- Budak, G. ve Sürgevil, O. (2005). Tükenmişlik ve Tükenişliği Etkileyen Örgütsel Faktörlerin Analizine İlişkin Akademik Personel Üzerinde Bir Uygulama, *D.E.Ü.İ.B.F. Dergisi*, 20(2), ss.95-108.
- Byrne, B. M. (1991). Burnout: Investigating the Impact of Background Variables for Elementary, Intermediate, Secondary, and University Educators. *Teaching ve Teacher Education*, Vol. 7, No. 2, pp. 197-209.
- Cemaloğlu, N. Erdemoğlu-Şahin, D. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*.15(2): 465- 484.
- Cherniss, C. (1980). *Professional Burnout in Human Organizations*. Praeger; Newyork.
- Croom, D. B. (2003). Teacher Burnout in Agricultural Education. *Journal of Agricultural Eucation*, Sayı :44, (2).
- Çam, O (1991), *Hemsirelerde Tükenmişlik (Burnout) Sendromunun Araştırılması*. Basılmamış Doktora Tezi. İzmir Ege Üniversitesi.
- Çam, O (1992). “Tükenmişlik Envanterinin Geçerlik ve Güvenirliğinin Araştırması”, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmalar, ss.155- 158.
- Çam, O (1995), *Tükenmişlik*. Saray Medikal Dergisi.
- Çavuşoğlu, İ. (2005). *Endüstri Meslek Liselerinde Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri İle Bazı Kişisel Değişkenler Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Çokluk, Ö. (1999). *Zihinsel ve İşitme Engelliler Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerde Tükenmişliğin Kestirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Çokluk, Ö.(2003). Örgütlerde Tükenmişlik, Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar, Uygulamalar ve Sorunlar, Anı Yayıncılık; Ankara.
- Dağlı, A. (2006). Okul yöneticilerinin tükenmişlik düzeyleri. Eurasian Journal of Educational Research, Güz (25), 85-95.
- Deryakulu, D. (2005). Bilgisayar öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. Eğitim Araştırmaları, 19, 35-53.
- Dilsiz, B. (2006). *Konya İlindeki Ortaöğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerinin Bölgelere Göre Değerlendirilmesinin Çok Değişkenli İstatistiksel Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Dolan, N.(1987).The Relation ship between burn out and jobsatisfaction in nurses. Journal of Advanced Nursing;12(1)(3-12).
- Dolunay, A. B. (2002). *Genel Liseler Ve Teknik-Ticaret-Meslek Liselerinde Görevli Öğretmenlerde Tükenmişlik Durum Araştırması, Keçiören İlçesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Durna, U. ve Eren, V. (2005). Üç bağıllık unsuru ekseninde örgütsel bağıllık. Doğu Üniversitesi Dergisi, 6(2), 210-220.
- Dursun, S. (2000). *Öğretmenlerde Tükenmişlik ile Yükleme Biçimi, Cinsiyet, Eğitim Düzeyi ve Hizmet Süresi Değişkenleri arasındaki Yordayıcı İlişkilerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Trabzon.
- Düztaş, M. (2008). *Kırsal ve Kentsel Alanlarda Çalışan Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Edelwich, J. : A. Brodsky; (1980). Burnout: Stages of disillusionment in the helpingprofessions. Human Sciences Press; Newyork.

- Erdemoğlu Şahin, D. (2007). *Öğretmenlerin Tükenmişlik Mesleki Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Denetimi, Ankara.
- Ergin, C. (1992). Doktor ve HemŐirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları El Kitabı,143- 154.
- Ergin, C. (1993). Doktor ve HemŐirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması. R. Bayraktar ve İ. Dağ (Ed.), 7. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları El Kitabı, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Düzenleme Kurulu ve Türk Psikologlar Birliği Yayını, Ankara.
- Farber, B. A. (1984). "Stres and Burnout in Suburban Teachers" *Journal of Educational Research*, Vol. 77, No.6, , pp. 325-331.
- Farber, B. A. (1984), Teacher Burnout Assumptions, Myths And Issues, Teacher College Record , Vol. 86 Number 2 Winter.
- Freudenberger, H. J. (1974). Staffburn-out. *Journal of SocialIssues*, 30, 159-165.
- Freudenberger, H. J.;Richelson, G. (1981). *Burn-Out; How to Beat The High Cost of Success*. New York: Bantam Books, Double Day & Company.
- Friedman, I.A. and Farber, B.A. (1992). Professional Self-Concept as a Predictor of Teacher Burnout. *Journal of Educational Research*, 86 (1), 28-35.
- Garcia, F.J.,Munoz, E.M. andOrtiz, M.A.(2004). Personality and Contextual Variables In Teacher Burnout. ArticleIn Pres.
- Girgin, G. (1995). *İlkokul Öğretmenlerinde Meslekten Tükenmişliğinin GeliŐimini Etkileyen Değişkenlerin Analizi Ve Bir Model Önerisi*,Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Girgin, G.; Baysal, A. (2005). Tükenmişlik Sendromuna Bir Örneğ: Zihinsel Engelli Öğrencilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyi. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni.

- Gökçakan, Z. ve Özer, R. (1997). Doğu Karadeniz Bölgesindeki Görevli Rehber Öğretmenlerde Tükenmişlik Düzeyi Nedenleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Eskişehir.
- Green, T.H. (1992). A Study of the Levels of Burnout as Perceived by Public School Principals in the State of Maine. Ed.D. Peobody College for Teachers of Vanderbilt University, 103pp, Order No. DA9235917. Dissertation Abstracts International Vol.53, No:7, January 1992, ISSN 0419-4209.
- Güllüce, A.Ç. (2006), *Mesleki Tükenmişlik ve Duygusal Zeka Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Erzurum.
- Gümüş, H. (2006). *Farklı Mesleklerde Çalışanların İş Ve Yaşam Doyumlarının Tükenmişlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı ,Erzurum.
- Gündüz, B. (2004). *Öğretmenlerde Tükenmişliğin Akılcı Olmayan İnançlar Ve Bazı Mesleki Değişkenlere Göre Yordanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gündüz, B. (2006). Öğretmenlerde Tükenmişliğin Akılcı Olmayan İnançlar ile Bazı Mesleki ve Kişisel Değişkenlere Göre Yordanması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi.
- Gürşimşek, I.; Girgin, G. (2000). İzmir Örnekleminden Okul Öncesi Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Hizmet Veren Öğretmenlerde Görülen Tükenmişlik (Burnout) Düzeyi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi. 2. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, 314-320. Çanakkale.
- Işıkkhan, V. (2004), *Çalışma Hayatında Stres ve Başa Çıkma Yolları*. Sandal Yayınları, Ankara.
- Izgar, H. (2000). *Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeyleri (Burnout) Nedenleri ve Bazı Etken Faktörlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Izgar, H. (2001). *Okul Yöneticilerinde Tükenmişlik*. (4). İstanbul: Nobel Yayıncılık.

- Izgar, H. (2003). *Okul Yöneticilerinde Tükenmişlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İlbağ, A. (2014). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeyleri Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Sakarya.
- Kaçmaz, N. (2005). Tükenmişlik Sendromu. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 68 (1): 29-32.
- Kaner, S., Şekercioğlu G. ve Yellice-Yüksel, B. (2007b). Öğretmen Mesleki Öz-Yetkinlik Ölçeği Geliştirme Çalışması. I. Ulusal Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Kongresinde sunuldu, Ankara.
- Karabıyık. A. (2006). *Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerde Mesleki Tükenmişlik Düzeyi ve Nedenleri*. Edirne Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakuş, G. (2008). *Özel İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Ankara.
- Kaya, T. (2009). *Rehber Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Kırılmaz, A.Y. , Çelen, Ü. ve Sarp, N. (2003). İlköğretimde Çalışan Bir Öğretmen Grubunda “Tükenmişlik Durumu” Araştırması. *İlköğretim Online E-dergisi*, 2-9.
- Kokkinos, C. M. (2007). Job Stressors, Personality And Burnout In Primary School Teachers. *British Journal of Education Psychology*. N: 77: 229-243.
- Koşan, Z. (2010). *Erzurum’da Çalışan Hekimlerde Tükenmişlik Düzeyi ve Sosyodemografik Değişkenlerle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Lamberton, L. H.ve Minor, L. (1995). *Human Relations: Strategies For Success*. Chicago: Irwin Mirror Press.
- Maraşlı, M. (2003). *Lise Öğretmenlerinin Bazı Özelliklerine ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre Tükenmişlik Düzeyleri*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Maslach, C, Jackson, S. (1981). *The Measurement of Experienced Burnout*, Journal Of Occupational Behaviour, (2), s.99-113.
- Maslach, C. and Leiter, M. P. (1997). *The Truth About Burnout*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Maslach, C.; Schaufeli, W. B.; Leiter, M. P. (2001). *Job Burnout*. Annual Review of Psycholog. Volume: 52, 397-422.
- Murat, M. (2000). *Sınıf Öğretmenlerinde Son 10 Yıllık Meslek Sürecinde Tükenmişliğin Gelişiminin Haritalanması ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Murat, M. (2003). Üniversite öğretim elemanlarında tükenmişlik. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 19, 25-34.
- Oruç.S. (2007). *Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ilköğretim Anabilim Dalı, Adana.
- Öktem, E. (2009). *İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması Ve Ekonomisi Anabilim Dalı, İzmir.
- Ören, N. ve Türkoğlu, H. (2006). Öğretmen Adaylarında Tükenmişlik, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(İlke), 16.

- Örmen, U. (1993). *Tükenmişlik Duygusu ve Yöneticiler Üzerinde Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özcan, T. (2008). *Pendik Bölgesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan, Ş. Y. (2007). *Niğde ilinde görevli beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Özdemir, T. (2009). *İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Görülme Sıklığı İle Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Bilim Dalı. Bolu.
- Özipek, A. (2006). *Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerde Mesleki Tükenmişlik Düzeyi ve Nedenleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özkaya, G. (2005). *Öğretmenlerin Kariyer Sürecinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Öztürk, A. (2006). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal Zeka Yetenekleri İş Doyumları Ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Peker, R. (2002). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin mesleki tükenmişliklerine etki eden faktörler*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15 (1), 305-318.
- Pines, A. ve Aranson, E. (1983). "Combating Burnout". U.S.A.: Children and Youth Services Review: Vol. 3, pp. 263-273.
- Potter, B. A. (1995). *Preventing Job Burnout: Transforming Work Pressuresin to Productivity*. Course Technology Crisp, California.

- Potter, B. A. (1998). *Overcoming Job Burnout: How to Renew Enthusiasm for Work*. Ronin Publishing, California.
- Seçer, İ. (2011). *Psikolojik Danışmanların Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Erzurum.
- Seğmenli, S. (2001). *Rehber Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, , s.71.
- Siliğ, A. ve Ceyhan, A. (2005). *Banka çalışanlarının tükenmişlik düzeyleri ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2, 44 – 48.
- Sucuoğlu, B. ve Kuloğlu, N. (1996). Özürlü Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerde Tükenmişliğin Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 10(36): ss. 44–60
- Sürgevil, O. (2006). *Çalışma Hayatında Tükenmişlik Sendromu; Tükenmişlikle Mücadele Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Topaloğlu, M., Koç, H. ve Yavuz, E. (2007). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Kamu-İş*, 9 (3), 31-52.
- Torun, A.(1995) *Tükenmişlik, Aile Yapısı ve Sosyal Destek İlişkileri Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Tuğrul, B., Çelik, E., (2002). *Normal Çocuklarla Çalışan Anaokulu Öğretmenlerinde Tükenmişlik*. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:12.
- Tunç, V. (2013). *Tarih Öğretmenlerinin İş Doyum Ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Van.
- Turan, I. (2008). İlk Ve Orta Öğretimde Görevli Fen Bilimleri Ve Sosyal Bilimler Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri “İstanbul İli Pendik İlçesi Örneği”.

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Tümkiye, S. (1996). *Öğretmenlerdeki Tükenmişlik, Görülen Psikolojik Belirtiler ve Başa Çıkma Yolları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler enstitüsü, Adana

Türk Dil Kurumu , (2018) *Güncel Türkçe Sözlük* (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aa54246908e08.30869635; 27 Şubat 2018 tarihinde erişilmiştir).

Valas, H. (2001). Learned helplessness and psychological adjustment I: Effects of age, gender and academic achievement, *Scandinavian Journal of Educational Research*, Vol.

Weisberg, Jacob, Sagie, Abraham; “Teachers’ Physical, Mental and Emotional Burnout: Impact on Intention to Quit”, *The Journal of Psychology*, 133(3), 333-339, 1999.

Wood, T.,&McCarthy, C. (2002). *Understanding And Preventing Teacher Burnout*. Washington, DC: United States Department of Education. (ERIC Document Reproduction Service No. ED424 517).

Wright, T. A. and Bonett, D. G. (1997). The Contribution of Burnout to Work Performance. *Journal of Organizational Behavior*, Vol. 18, No. 5, , pp. 491-499.

Yalçın, M. (2011). *Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Eğitimcilerin Tükenmişlik Düzeylerinin Empatik Eğilim Ve Bazı Değişkenler İle Olan İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gaziantep.

Yavaş, T. (2012), *Ortaöğretim Okul Yöneticileri Ve Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Çaresizlik, Tükenmişlik Ve Öz-Yeterlik Algılarının Örgütsel Öğrenme Düzeylerine Etkileri*. Yayımlanmamış doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması Ve Ekonomisi Anabilim Dalı, Elazığ.

Yıldırım, S. (2007). *Anaokulu Öğretmenleri Tükenmişlik Düzeyi ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, A. (2007). *İlköğretim Müfettişlerinin Mesleki Görevlerini Yerine Getirme Durumları İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış doktora tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Bilim Dalı. Bolu.

Yüksel, B. (2009). *Özel Eğitim Ve Genel Eğitim Öğretmenlerinin Tükenmişliklerine Etki Eden Değişkenlerin İrdelenmesi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü, Ankara.

EKLER

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACININ ADI SOYADI
22.03.2018	06	12	Dr. Öğr. Üy. Hilmi ERTEN

KARAR

“Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN (Başkan)			
Prof. Dr. Demet ÇİÇEK (Üye)	İmza	Prof. Dr. Figen DEVECİ (Üye)	İmza
Prof. Dr. Erdal TAŞKIN (Üye)	İmza	Prof. Dr. Nuri GÖMLEKSİZ (Üye)	İmza
Doç. Dr. Funda GÜLCÜ BULMUŞ (Üye)	İmza	Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	İmza
Doç. Dr. Özge HANAY (Üye)	İmza	Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	Bulunmadı
Yrd. Doç. Dr. Nurhan HALİSDEMİR (Üye)	İmza	Yrd. Doç. Dr. Mehmet TUZCU (Üye)	Bulunmadı

T.C.
TATVAN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 76031631-44-E.8911561
Konu :Anket Uygulama İzni

04/05/2018

KAYMAKAMLIK MAKAMINA
TATVAN

İlgi: Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliğinin 27.04.2018 tarihli ve 75915 sayılı yazısı.

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Dalı Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Bülent KILIÇ' ın " Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi " başlıklı tez çalışmasının uygulama kısmını İlçemizde bulunan Ortaokullarda görev yapan Fen Bilgisi öğretmenleri ve öğrencilerine anket uygulaması ile ilgili Fırat Üniversitesi Genel Sekreterliğinin yazısı,ilgilinin dilekçesi ve anket yazısı ilişikte sunulmuştur.

Adı geçen öğrencinin "Fzli Yüksek Lisans konularını" Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi " başlıklı tez çalışmasını İlçemiz Ortaokullarında öğretmen ve öğrencilerine anket uygulamak isteği müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınıza da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Abdullah YÜZER
İlçe Milli Eğitim Müdürü

OLUR
... 05 2018

Mehmet Ali ÖZKAN
Tatvan Kaymakamı

EK:

1. Dilekçe (1 sayfa)
2. Anket formları (21 sayfa)

Adres :
Teknik Ağ
Kodu :

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Genel Sekreterlik

Sayı :11611387/730.08.03/
Konu :Anket Uygulama İzni (Bülent KILIÇ)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜNE

İlgi :26.04.2018 tarih ve 260450 sayılı yazınız.

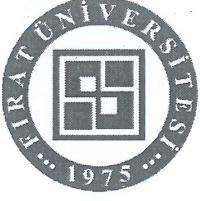
Tatvan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün, 07.05.2018 tarih ve E.9005379 sayılı olur yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgileriniz ile gereğini rica ederim.

e-imzalıdır.
Prof. Dr. Kutbeddin DEMİRDAĞ
Rektör

EK :
Yazı (2 Sayfa)

9	İşim sayesinde insanların yaşamlarını olumlu yönde etkilediğimi hissediyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Bu işte çalışmaya başladığımdan beri insanlara karşı daha sertleştim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Bu işin beni duygusal olarak katılaştırmasından endişe duyuyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Kendimi çok enerjik hissediyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	İşimin beni engellediğini hissediyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	İşimde çok fazla çalıştığımı düşünüyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	İşim gereği karşılaştığım insanlara ne olduğu umurumda değil	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Doğrudan doğruya insanlarla çalışmak bende çok fazla stres yaratıyor	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	İşim gereği karşılaştığım insanlarla aramızda rahat bir hava yaratabiliyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	İşimdeki insanlarla yakın bir çalışmadan sonra kendimi canlanmış hissediyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Bu işte birçok kayda değer başarı elde ettim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	İşimde yolun sonuna geldiğimi hissediyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	İşimde karşılaştığım duygusal problemlerle soğukkanlılıkla baş ederim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	İşim gereği karşılaştığım insanların bazı problemlerinden dolayı beni suçladıklarını hissediyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	BÜLENT KILINÇ
Öğrenci Numarası	131403117
Enstitü Anabilim Dalı	MATEMATİK VE FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ
Bilim Dalı	FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	DR. ÖĞR. ÜYESİ HİLMİ ERTEN
Tez Başlığı (Türkçe)	FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 49 sayfalık kısmına ilişkin, 21/12/2018 tarihinde Enstitü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %14 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin yüksek lisans tezi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

BÜLENT KILINÇ

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "% 25'i geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER	
Ad-Soyad:	Bülent KILINÇ
Doğum Tarihi/Yeri:	1983, Gürün/SİVAS
Medeni durum:	Evli, Bir Çocuk Babası
Mail:	blntkilinc@gmail.com

Eğitim	
İlkokul	Yuva İlkokulu
Ortaokul:	Rahmi Akıncı Ortaokulu
Lise:	Hacı Ahmet Akıncı Lisesi
Lisans:	İnönü üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/ Fen Bilgisi öğretmenliği

İş Deneyimi:	Milli Eğitim Bakanlığında Fen Bilimleri Öğretmeni
--------------	---